

HELIOS

REVISTĂ DE CULTURĂ - ISSN 1584-5672 • ANUL V, nr. 5 (49), mai 2007 • Apare lunar la SLOBOZIA • 1,0 LEI

Editori:

- Asociația Culturală HELIS
- Consiliul Județean Iași
- Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea“

Bordușani, coordonate istorice

Din cele mai vechi timpuri, văile râurilor, mai mari sau mai mici, au reprezentat zone prietnice desfășurării vieții comunităților umane. Dunărea, deși s-a aflat prin excelență „în calea răutăților”, nu face excepție de la regulă. Dovezile arheologice atestă o viețuire continuă pe malurile fluviului și a brațelor sale timp de milenii. Satul Bordușani, de pe malul Borcei, este un astfel de exemplu.

Vechi urme de locuire pe teritoriul satului Bordușani¹

Intrată de timpuriu în atenția cercetătorilor² zona Bordușanilor (balta și împrejurimile) oferă în prezent numeroase date asupra locuirilor umane care s-au succedat de-a lungul timpului. Pe teritoriul localității au fost înregistrate mai multe așezări umane, după cum urmează:

a. La cca. 2,5 km nord-est de sat, în actuala Baltă a la lomiței se află cunoscuta așezarea-tell numită de localnici *Popina*.³ Pe hărțile din sec. XIX este menționată cu toponimul *Popina Mare*.

Așezarea s-a format pe un martor de eroziune, rest dintr-o rasă mai înaltă și mai veche. Remarcăm faptul că stațiunea este compusă din două tell-uri, amplasate unul lângă celălalt. Astfel de situații s-au mai întâlnit în cultura Gumelnița, un exemplu în acest sens reprezentându-l așezarea-tell de la Vlădiceasca (Valea Argovei).

Tell-ul mare are o formă ovală cu dimensiuni de 180x70m și înălțimea de 1,5,40m. În partea sudică a sa se află tell-ul mic cu o înălțime de 8m și o suprafață de 30x20m.

Din punct de vedere stratigrafic, locuirea *Popinei* a început în timpul culturii Boian. Un sondaj practicat de C. Haiță și M. Tomescu (1998) în partea de nord-est a tell-ului a pus în evidență resturile unei locuințe neincendiate din care s-au recuperat câteva fragmente ceramice Boian⁴. Cercetările arheologice aflate în curs de desfășurare în zona de nord a tell-ului certifică o îndelungată locuire în perioada culturii Gumelnița. Până în prezent s-au cercetat cinci niveluri de locuire marcate de resturile unor locuințe incendiate și neincendiate unele cu șanțuri de fundație și pereți realizați în tehnica paianței. Inventarul arheologic, deosebit de bogat, este caracteristic culturii Gumelnița faza A2.

După încetarea locuirii gumelnițene, în suprafața cercetată, s-a semnalat descoperirea unor fragmente ceramice aparținând culturii Cernavoda II și Hallstattulului B.

La partea superioară a tell-ului s-au cercetat două niveluri de locuire getice datate în sec. II î.Hr.-I d.Hr. În ambele niveluri s-au descoperit 11 locuințe incendiate și numeroase gropi. Locuințele, construite în tehnica paianței, erau dispuse în șiruri bine ordonate sugerând o preocupare în organizarea internă a așezării.

Biserica lipovenească

Biserica Sfântul Ierarh Nicolae din Bordușani

b. Pe insula lacului Bentul Mare, situat în aceeași balță, s-au descoperit mai multe fragmente ceramice din perioadele: neolitică (cultura Boian), geto-dacică (sec. IV-III î.Hr.) și medievală timpurie (cultura Dridu). Locuirii Boian îi asociem și un toporaș plat din gresie⁵.

c. În partea estică a localității, pe malul drept al Borcei, în punctul numit de localnici *Bacul Vechi* s-au descoperit pe o suprafață de cca. 200 mp numeroase fragmente ceramice, chirpic ars, oase de animale. Așezarea se află într-un avansat proces de distrugere datorat eroziunii provocate de ape. Materialele arheologice recuperate indică locuiri din perioada geto-dacică (sec. IV-II î.Hr.), cultura Dridu și sec. XV-XVI⁶.

d. În curtea Oficiului Poștal și cele ale localnicilor Grigore Constantin și Gologan Nicolae, situate în zona centrală a satului s-au descoperit mai multe fragmente ceramice și vase aparținând culturii Sântana de Mureș. Probabil, materialele amintite făceau parte din inventarele unor mominte care au fost deranjate de diversele lucrări practicate de locuitorii⁷.

e. În curtea fostului SMA Bordușani, cu prilejul unor lucrări de construcție, a fost semnalată existența unor mominte antice. În anul 1974, N. Conovici a intrat în posesia unor săpături de salvare de scopul fiind să se descoperească mai multe mominte ce aparțin unei necropole datate în sec. IV-III î. Hr.⁸

Primele mențiuni

La 15 ianuarie 1467, domnitorul Țării Românești, Radu cel Frumos, întărește mănăstirii Cozia bălțile de la Săpatul și gura lăcomiței, precum și dreptul de a lua vamă din locurile de încărcare al peștelui de la Steanca, Bordușani, Făcăeni, Vlădeni, Blagoești și Corneni: „să fie voia aici călugării să ia vama și perperul”⁹. Este prima mențiune a localității Bordușani, care, cu siguranță, are o vechime mult mai mare.

Până în prezent, s-a considerat că denumirea „Bordușani” vine de la cuvântul „bordușele” sau „burdușele”, burdufurici folosite la transportul apei¹⁰. Este însă greu de imaginat acest exercițiu, al căratului apei cu burdufurile, într-o regiune supusă atâtor inundații. Mai degrabă, satul își datorează denumirea verbului „a se burduși”, care are și înțelesul de ridicare a nivelului, de ieșire din maluri, de revărsare a apelor. Așadar, „Bordușani” înseamnă „locul supus inundațiilor”, ceea ce nu ne poate surprinde, cunoscând poziția geografică a satului.

Destinele Bordușanilor, în a doua jumătate a sec. XVI și prima jumătate a sec. XVII, se leagă de familia Cornățenilor și de cel mai ilustru reprezentant al acestui neam, boierul Socol.

Socol Comățeanu este fiul voinicului Drăghici din Cornățeni și nepotul de fiică al marelui vornic Socol din Răzvad. Prima sa soție a fost Marula, fiica naturală a lui Mihai Viteazul. Era, de asemenea, înrudit cu Elena, soția lui Matei Basarab.

Vitalie Buzu
Florin Vlad

(continuare în pagina 9)

ALEXANDRU BULANDRA - CAVALER AL ORDINULUI MIORIȚA

În zilele de 19-21 mai a.c., Alexandru Bulandra, autorul cărții „Vasile Alecsandri și cazul Miorița - o anchetă literară”, Helis, 2006, a participat, la invitația Consiliului Județean Vrancea și a Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, la Sesiunea de comunicări și referate cu tema „Mitologia transhumantei- Miorița”.

La dezbateri a mai luat parte conferențiar universitar dr. Theodor Codreanu, lector universitar profesor Ioan Filipciuc, cercetător științific dr. Silvia Chițimia, de la Institutul Național de Etnografie și Folclor „Constantin Brâiloiu”, conferențiar universitar Ioan Dăniș, scriitorul

Isabela Vasiliu Șerba, conferențiar universitar Sumiya Haruya- Japonia, profesor dr. Valeria Manta Tăicuțu.

Duminică, 20 mai, cercetătorii fenomenului mioritic au fost oaspeții Schitului de la Soveja unde, în prezența localnicilor și a oficialităților județene, li s-au decernat medaliile jubiliare „Alec Russo” și titlul de „Cavaler al Ordinului Miorița”.

Luni, 21 mai, de Sf. Împarați Constantin și Elena, în Comuna Negriștei, au fost martorii obiceiului tradițional „Sfântirea turmelor” și au urmărit spectacolul folcloric pastoral.

Lucrarea d-lui Alexandru Bulandra, lecturată deja de invitații la manifestare, a stârnit vii discuții, fiind apreciată ca o contribuție importantă la cercetarea baladei „Miorița”. Exemplare ale cărții au fost donate de autor organizatorilor și școlilor din Soveja și Negriștei

Gh. Dobre

CALENDARUL CULTURAL IALOMITEAN M A I

- # 2 mai 1940, Vintilă Vodă, Buzău, s-a născut **Radu ASANACHE**, epigramist;
- # 7 mai 1929, Maltezi, s-a născut **Ion Ghelu DESTELNICA**, poet, actor (m. 2001);
- # 8 mai 1879, s-a născut **Ioan C. FILITII**, om politic;
- # 10 mai 1945, București, s-a născut **Șerban CODRIN** (pseudonimul lui Șerban Denk), poet, dramaturg, editor;
- # 14 mai 1897, Buiești, s-a născut **Cristian SÂRBU**, poet (m. ?);
- # 16 mai 1938, Slobozia, s-a născut **Florin COSTINESCU**, poet și editor;
- # 23 mai 1944, s-a născut **Ion ALECU**, ziarist;
- # 25 mai 1998, a murit prozatorul **Ștefan BĂNULESCU** (n. 8 septembrie 1929);
- # 26 mai 1916, Patru-Frați, Adâncata, s-a născut **Ștefan TĂNASE**, poet;
- # 26 mai 1964, Urziceni, s-a născut **Marius MITREA**, doctor în matematică, profesor la Universitatea din Minneapolis, Minnesota, SUA;
- # 28 mai 1953, București, s-a născut **Ion TEODORESCU**, poet, pedagog;
- # 30 mai 1928, Vlădeni, s-a născut **Bucura DRAGOMIR**, rapsod populară.

Adria Bănescu

În urmă cu câțiva ani, poetul Șerban Codrin lansa către mine o provocare, și anume cea de a scrie un „bloc” de 150-200 de balade, într-o manieră care să spargă tiparele acestei specii literare. În stilul dumisale inconfundabil, inițiatorul heliodiei mă și muștrulua pentru faptul că mă las în voia poeziei impersonale, în detrimentul poeziei virile, pe care o impune orice realitate umană. La momentul acela nu eram pregătită în nici un fel pentru această provocare, așa încât totul s-a întors împotriva domniei-sale. S-a așezat gospodărește la lucru și (martor al frumosului etem!), sub ochii mei uluiți, manuscrisul „Baladierului” a început să crească de la o zi la alta adunând texte de baladă și sonet britanic într-o nestemată literară cuprinzătoare cantitativ, dar mai ales calitativ.

O emoție nesfârșită mă cuprinde acum, având în mână cartea în discuție, tipărită și arătoasă ca un ou de Paști. Nu îndrăznesc să rostesc despre ea decât câteva cuvinte de suflet, teritoriul fiind atât de vast, prefer să mă bucur de suculența și ineditul textelor poetice unde Șerba Codrin pendulează între erotismul primordial și misterul impulsului hristic cultivând ca figură de stil paradoxul. Ca un adevărat „Sapho” masculin, Șerban Codrin ne uimește cu „erezile” dumisale de 24 de karate, demonstrând un nemărginit curaj și originalitate în abordarea ideii și o încredere înfinită în foța cuvântului i vibrat energetic la rădăcini. Iată ce spun textele de această factură : „Din sfîciune, de la început./La Jocurile-Erotice de vară/Recordul mondial pentru sărut/L-am spulberat a mie una oară?”. Sau : „Iubito, glorioși fără sfilă/Ne proclamăm eroi în pielea goală?”. Încă : „Maidă-mi să aprind, ori mai curând să pup/Poarta spre templul veșnic nesătuț./Pe când, asemeni ție, noctambul./Îți răvășesc altarul și-l corup...”. Sau : „Ți-aș aplica pe săni vechi etichete/De vinuri cu lipiciul genial”; „Aud astral ascunse orologii/În șoldul tău tăcând esențial...”.

Frământările impulsului hristic se reliefează într-un set de imagini ca : „...Din gheara noastră în grumazul tău./Și pentru-abjecție și nerozie./Din rău sporind în mai fanatic rău.”. Sau : „Să ai din Paradis curaj sublim/De-a coborî acasă, unde-n prag/E bucuria să ne întâlnim./El Fiu-noronat cu spinii, de drag...”. Ori : „...Absența blândului Iisus, căci nu/Vreau în trebăni, îmi e de-ajuns mirarea.”.

Textele baladelor, cu titluri care mai de care mai năstrușnice, de genul : „Baladă după ultimul, dar nu cel din urmă erotic-show al străperului” sau „Balada celor mai plictisiți

Șerban CODRIN

un poet ialomițean pentru eternitate

toarăși la un concert din muzică de Bach” ilustrează realități sociale, omenești, trăiri unde ludicul se află la loc de cinste. Iată câteva argumente : „...Pe când le toacă-un pianist, urâtul./Din unul Bach, cine-o mai fi pârâtul./”; sau „Fălos, pe-orășele cu florărese,/De-aș fi împărat și Rege și Vlădică,/M-aș fândosi cu țoale pe alese”; sau (fascinant final) „Când ceasul bucuriei tale sună/Trezește-te mai bine din minciună,/Odată și încă-o dată îngropat,/Și caută-ți printre greșeli cuvântul,/Pe singur-nțelept cu-adevărat,/Că totul trece, mai rămâne vântul...”.

Ca poet, despre opera lui Șerban Codrin n-aș putea scrie decât o poezie; este rolul și datoria criticii literare românești să așeze această operă pe treapta convenită iar Șerban Codrin să fie numărat printre marii poeți ai literaturii române dintotdeauna.

Fiind luna mai, când poetul aniversază ziua nașterii (10 ale lunii!), îi urez toate cele bune și la cât mai multe ziceri de duh, câte zile îi va hărăzi Domnul, din această lună a rutului privighetorilor și a luminii de miere !

Balada poetului despre care nu se scrie

Când brațele spre Fire mai întinzi
La cele ce din umbră nu cuvântă
În casa ta de-nrăurire s fântă
Va roade ignoranța scumpe grinzi;
Și nimeni nu așează mărturie
La ceea ce țărânii stă povară –
Și de urât ivesc o speță rară:
Poetul despre care nu se scrie.

Luăm scrisul despre ce s-a scris drept pildă
Îl presurăm în versuri și recenzii
Glorificând desfășurarea benzii:
Creația rețetei de Clotildă
Cu mirodenii de galanterie
Budinca să ne fie doar vorbită
Cât Unicul trudește să-l trimită
Poetul despre care nu se scrie.

Nu poți rosti cuvântul cu pedanță
Decât între cărănille bătute;
Cortina-i trasă, culele căzute
La teatrul măcinat de aroganță;
Când infailibila cărturărie
Dând nume-ar fi să pipăie în truna
Tot ce-a șoptit către porunci cu luna
Poetul despre care nu se scrie.

Sursa e spaima și se circumscrie
Celei de moarte, cărnii ce-o refuză;
Iertat să fie – de-am comis drept scuză
Poetul despre care nu se scrie...

Șerban Codrin

Sonete

*

Pe străzi, o superbie de-animal
Cu forme geometric de feline
Își prelungește ochii marțiali
Spre mine, răbdători și fișși, spre mine...
Miraj de-argintărie, catifea
Și vie lenevie de panteră,
La pândă-mi curentează inima
Cu-orgolii, fulgerări din ionosferă...
Pe cât se scurg secundele din ceas
Și-i simt nervozitatea de jivină,
Se metamorfozează pas cu pas
Pisica uriașă-n limuzină
Și-asupra mea-ați nte-te-un singur gând,
Să mă absoarbă-n miezul ei flămând...

*

Abia târâm cumplita greutate
Și tragem și împingem fără spor,
Cu mii de mâini trudind în ajutor,
La bulgărele dur de-eternitate...
Sleiți de nădușală, cu burghie,
Ciocane, dălți ne-nrâncenăm din greu
Să-i facem chip cioplit lui Dumnezeu,
Pe tron, în luminoasă măreție...
Ne reușește la perfecțiune
Soborul de izvoare, porumbei,
Crini, candelă cu lacrimi de ulei,
Garoafe, maci sperând în rugăciune...
Doar cerul mai rămâne să-l sculptăm,
Astral obrazul Tatălui suprem...

*

Mai mult un jaf de zdrențe-ntre femei,
Târâș, o umbră strămbă, cu broboadă,
Își zdrăngănește-ngrozitor pe stradă
Rupturile bocancilor prea grei...
„De când, mănos, cresc greieri în livadă
Și-n casa mică fără-a fi bordei,
Mai am o carte cu poezii ei
Și o ciocănitare cam neroadă...
Învrednicit degeaba voi vedod,
L-o-nfrânt necazul, de-a căzut ruină...
Proasta-și scobise vilă cu piscină
În pomul meu cel mai iubit, pe rod...”
Strângându-mi umerii cu dărnicie,
Îmi râde-p lănge doamna poezie...

Gânduri

Justiția este pentru ei!

Deși Constituția consacră puterea judecătorească a patra putere în stat, pastelul politic generează un curcubeu de activități menite a pune justiția în slujba propriilor interese și mai puțin în slujba justițiabililor.

Mutarea strâmbă a președintelui care a agățat în cadere și ministrul justiției a determinat o luptă surdă în sânul instituțiilor de justiție.

Boala acestor instituții, cronicizată în ultima perioadă, care poate fi definită ca partinism politic, este generatoarea tuturor amenințării la adresa democrației, a demnității umane și a libertății.

Monitorul media, prezent în toate încheștrările, cu satisfacția împlinită doar în cazuri extreme, sesizează convulsiile sistemului judiciar și se așează la pândă.

Supraveghează atent, mânat de varii interese, pentru a surprinde esența mișcării. Fals! Mobilul luptei lor este reprezentat de interese ușor de ghicit. Tema: împotrivirea, contestarea, distrugerea, anihilarea și dacă se poate, subordonarea.

Noi demnitari sunt chemați să conducă domeniul de activitate spre a mai stopa declinul instituțiilor statului, context în care orice demers este urmărit milimetric și obligatoriu contestat.

Se dorește schimbare, se dorește adevăr, se vizează eliminarea oricărei posibilități de reglare socială. Sub stindardul vidului legislativ sau a caducității unor legi se caută a se împiedica aplicarea legii și funcționarea justiției.

Clanuri, bresle, grupuri închise au transformat instituțiile statului în afaceri de familie, iar practica dreptului dintr-o profesiune liberală în activități de grup unde interesul major este altul decât dreptatea. Poate că greșesc! Dar oare cum poate fi apreciată fuga justițiabililor de aceste instituții.

În acest context, intențiile ministrului Justiției de a-și forma un colectiv de conducere menit a asigura buna funcționare a ministerului pe care a fost desemnat să-l facă să funcționeze, au fost taxate ca abuzuri și au strânit vii dispute mediatice în care se fac fel de fel de scenarii de manipulare.

Deci, domnul ministru, vă rog dacă vreți să faceți treabă cereți voie mass media, și dacă, după ample dezbateri, veți reuși să obțineți un sprijin majoritar, asta în cazul în care până atunci nu vă expiră mandatul, treceți să vă formați colectivul de colaboratori pentru a căror activitate veți fi tras la răspundere atât de conducerea Guvernului dar, mai ales de către media.

Băzgăiala mediatică cu privire la mutările și destituirile dispuse de către ministrul Justiției, asupra căruia se aruncă tot felul de invective, are un rezultat sigur: debuzolarea justițiabilului, diluarea autorității, deteriorarea actului de justiție.

09.05.2007
Vasile Iordache

MOTANUL POLITIC

F.M. CIOCEA

- Domnilor, cuvântă MOTANUL la o ședință a partidului sau, cum în fiecare bărbat zace latentă latura sa onanistă, iar în femei germeii lesbianismului pot încolți ori când, să știți că latura politică a omului este cea mai virulentă și foarte ușor poate fi scoasă la suprafață și exploatată în folosul tău dacă ai mijloacele să o faci. Noi avem mijloace, avem și membri, dar în sondaje stăm destul de prost. Dacă înainte, știți când, aveți putere de convingere, se pare că în momentul actual eficiența dumneavoastră este nulă, zero barat. Care-i soluția ? VĂ ÎNTREBAȚI CUM PUTEȚI SUPRAVIEȚUI PE SCENA POLITICĂ? Dacă până acum ne-am infiltrat camelonice în parlament, destul de consistent zic eu, nimic nu ne

împiedică să procedăm la fel și de acum încolo. Dacă electoratul nu ne vrea, noi îl vrem !! Ha ! Ha ! Domnilor, vom introduce găleata mediatică pe capul unui partid tocmai alungat de la guvernare, dar care stă bine în sondaje și-i vom bate darabana până când, total aiurit, ne va lua singur în cărcă propulsându-ne dincolo de pragul electoral. Are cineva altă idee, vre-un plan mai elaborat ?

Nimeni nu comentă nimic. Aprobau cu o ușoară înclinare a capului, mutește, privind dezamăgit de inocent în ochii mult prea albaștri ai MOTANULUI.

GENERAȚIA CONSUMATORILOR

Un prieten din capitală, aflându-mă eu acolo cu treburi, m-a invitat la cumpărături într-un hipermarket. Mai fusesem eu într-unul, dar cu mult timp în urmă și rămăsesem cu o impresie pe care nu reușeam să mi-o clarific : năuceală sau încântare? Acum speram să mă dăduresc de finitiv. Recunosc, m-au speriat miile de mașini îngheșuite în parcare.

- Așa de multe sunt în fiecare zi ?
- Aproape, confirmă prietenul.

Când am pătruns în incintă am început și aventura pentru mine. Înotam prin marea de oameni în speranța de a identifica vreun cunoscut. Prost obicei. După un sfert de ceas, amețit și cu creierul văjâind, am renunțat să privesc chipurile. În orașul meu mă salutăm cu trei sferturi dintre cumpărătorii unui magazin, aici, toți erau la fel de anonimi ca și cărucioarele pe care le împingeau grăbiți de la un raft la altul... N-a trecut o jumătate de oră și eram gata obosit, ca după o zi de muncă.

- Până la urmă, ce vrei să cumperi ? mi-am întrebat prietenul.
- Două pâini.
- Și pentru două pâini umblăm de atâta timp ? Lângă blocul tău am văzut un magazin; puteai să cumperi pâinile de acolo, fără să mai alergi atâția kilometri până aici.
- O, nu. Aici o cumpăr cu zece bani mai ieftin și apoi mai sunt promoțiile...
- Cumperi promoțiile ?

- Nu, dar îmi place să le știu.
Explicația m-a dat gata. Am rămas să păzesc cărucioaia lângă un raft mai puțin vizitat, cât timp amical se pune la punct cu promoțiile. Era o nebunie: cărucioarele se izbeau de cărucioare, oamenii unii de alții, ca într-o mișcare browniană generalizată. Curios, nimeni nu protesta. Apoi mi-a picat fișa: fiecare cumpărător se izola într-o lume a lui, care-i permitea să-i ignore pe ceilalți cumpărători. Ca să-mi verific teoria, le-am pus piedică câtorva care, cu toate că au căzut, s-au ridicat continuându-și imperturbabili fățâlala în jurul rafturilor, ca niște roboți minuțios programați.

- Asta-i culmea ! mi-am zis abia stăpânindu-mi râsul.
De-abia atunci am început să-i privesc cu adevărat. Câte povești, drame, romane, lungmetraje cinematografice mi s-au perindat prin fața ochilor ! Nici nu-mi imaginam ce caractere plener etalate puteai citi într-un spațiu așa de limitat: obezi pofțiți țărându-se obscen printre raioanele alimentare, slăbănogi cu priviri speriate, tineri, bătrâni epuizați de mirajul kilometric al clor mai mici prețuri, sadiți, perversi și, câteodată, sfinți... Era o lectură fascinantă, uluitoare a unui roman scris instataneu de personajele momentului.
- Iată, mi-am spus, iluminat de un gând, s-a născut generația consumatorilor, care nu are vârstă și o să dăinuie până când omul, ca specie, va evolua în altceva.

UN CALCULATOR, TU, MULTE CALCULATOARE NOI

Odată cu noul mileniu a debutat în forță și epoca fulminiscentă a calculatorului. Pentru unii, acest instrument pervers al diavolului le-a intrat în viață ca un virus mortal sută la sută și nici un fel de exorcizare nu-i poate vindeca. Adio picnicuri romantice între prieteni, adio sporovăieli aprinse până noaptea târziu, adio sprițuri picanteresti intens condimentate cu idei.

Diavolul Bill a știut ce face când a fabricat calculatorul personal ! Chiar și dragostea, atenție prieteni, este mai intensă când se consumă pe internet.

Internet-landul și-a fabricat propria rațiune, care se mărește și se mărește în fiecare oră. Este bine ? Poate... Eu personal refuz să gust din acest drog.

Diavolul Bill a știut foarte bine ce face : l-a singularizat pe individ, amputându-i abilitatea nativă de a socializa și de a comunica telepatic cu ceilalți.

Dar și calculatoarele, așa cum le știm, nu vor avea viață lungă. Peste nici o generație se va rezolva interfața biologică cu creierul și atunci un simplu cip o să ne transporte instantaneu într-o dimensiune virtuală pe care n-o vom mai deosebi de cea reală, revenind în ea din ce în ce mai rar.

Atunci oamenii i nu-și vor mai pune nume, nu se vor chema Vasile, Ion, Dumitru, fiindu-le alocat simplu și aleatoriu un indicativ la naștere, care va fi realocat altora când vechiul posesor a trecut în lumea dreptilor...

Dar, până la urmă, ce importanță are ? Dacă trei sferturi din mine este electronică, fibră de carbon și silicon, mi se pare corect să mă strigați B15 FZ523. Și o să vă răspund.

(urmare din numărul trecut)

- Tot de atunci durează și povestea mea fără sfârșit, care a început, paradoxal, înainte de a începe cu adevărat. Cântecul nostru arăso-coli-t-o. Dragostea aceea a început ca orice vis fumos, cu timpul a devenit o perpetuă amăgire, apoi s-a transformat într-un calvar pe care l-port cu mine, deși sunt între ai mei. Cel mai dureros este că nu pot să mă destăinuiesc, aș provoca o și mai mare furtună, căci nu m-ar înțelege. Uneori mă simt chiar fericit, într-un fel zis, că pot rezista tentației de a mă destăinui lor. De multe ori m-am întrebat dacă e o vină să iubești, încât să te pedepsească destinul atât de nemișos, să porți o asemenea povară. Mai degrabă, cred că e o vină să uiți în iubire.

- Nu te poți scufunda în vină, dar poți înota în ea o viață întreagă. Nu înțeleg de ce cauți tu să te învinovățești. Cutremurul greșește când ucide?

Trenul puflăia, găfăia, se opintea urcând, își mai luase în ajutor încă o locomotivă, se unduia obosit printre brazi, mastodontul înghitea cu greu traversele, locomotiva arunca jeturi de aburi fierbinți în stânga și-n dreapta, anunțându-și furioasă înaintarea, însoțite de fluierături, de parcă ar fi vrut să strige: dați-vă la o parte din calea mea, vreau să ajung în vârf! Dintr-o dată, chingile muntelui se desfăcuă învinse, lăsând deschise mai întâi o poiană cu brazi ce te întâmpinau ca într-o sărbătoare a bi nuiței, apoi toată valea se deschise, la început timidă, apoi din ce în ce mai largă, spre a se pierde într-un albastru nesfârșit ce limpeztea crestele munților. Tropăituri repezi se azeau pe culmile vagonului, în scurta oprire, în timp ce locomotiva își făcea datoria, fluierând cu disperare, anunțându-și o coborâre primejdi-oasă. Puținii călători se împrăștiaseră după o oarecare vânzoleală. Aici intră o doamnă cu ochelari destul de mari pentru fața ei mică, se uită cu atenție pe biletul de călătorie, pentru a-și verifica locul, ceru totuși încuviințarea, arătând cu un gest dublu, al unui deget și al bărbieii, să se așeze, pe locul rămas liber din colțul opus. Între timp, își mai făcuseră loc încă vreo câțiva călători tăcuți, nu înainte de a-și controla cu atenție locurile înscrise pe bilete. În înalțul depărțirilor, albastrul cerului se contopește cu orizontul verziu al îndepărtatei și misterioasei câmpii, care treptat-treptat își pierde contururile, topindu-se într-o liniște solemnă, așa cum se va topi în neant și povestea aceasta de dragoste, odată cu sfârșitul purtătorului calvarului ei...

Destinul nu iartă, e mai ascuns chiar decât Dumnezeu. Nimeni nu l-a văzut, nimeni nu l-a pipăit, nimeni nu l-a auzit. Unii și-l închipuie ca un abur având două brațe, ca două fumuri, numai că sunt inegale, adică se pot lungi sau se pot scurta după intenția sau după voința stăpânului. Un braț i se poate alungi într-o clipă atât de mult că, dacă ar vrea să te găsească, poate înconjura și cotrobăi tot pământul. Te găsește imediat și oriunde, când nu vrei, sau când nu te aștepti, dar exact când trebuie, la momentul potrivit. Mai întâi te pipăie, te identifică, îți dă roată, apoi te încolăcește cu mii de funii, atât de neașteptat, încât n-ai timp să reacționezi: să fugi, nu poți, căci ești legat de mâini și de picioare; să vorbești, și se înclătează gura. Rămâi împietrit. Doar ochii-ți mai dau semne de viață rotindu-se în toate părțile, căutând dișperați o umbră de ajutor. Nu-ți mai poți controla răsufletul. Exact ca și cum te-ai fi nimerit singur în mijlocul unei păduri, te plimbi liniștit pe potecă ascultând cântecele păsărilor și deodată, o fiară sabbatică, să zicem râsul pădurii, aflat undeva deasupra ta în tărcrengile unui copac, te avertizează

UMBRA NEȘTIUTEI

TITI DAMIAN

cu o fracțiune de secundă despre iminenta atacului prin răsuri neașteptat, apoi îi simți umbra planând spre tine, gata să-ți înfigă ghearele-i de felină în ceafă, să-ți secțieze jugulara. Ești paralizat și aștepti. Nici măcar nu mai poți schița nici un gest, cât de mic, de apărare. Poate dacă mai ai timp să-ți duci, instinctiv, mâinile după ceafă, să închizi ochii, să te ghemuiești. Așteptând încremenit, mai simți doar cum căldura trupului tău se prelinge, o dată cu sângele, prin vena jugulară, în trupul animalului. Viața ta trece în altă viață. Deschizi ochii și constăți bucuros că totul s-a întâmplat doar în închipuirea ta, ai căzut pradă unui joc al imaginației care a scos din adâncuri o așa întâmplare pe care, probabil, ai trăit-o cândva într-o altă viață, preistorică, atunci când erai culegător, te rătăciseși de turmă și-ți așteptai sfârșitul, înconjurat fiind de fel de fel de ochi de fiare și de gheare care te păndeau, te înconjurau, se apropiau trântind spre tine mai multe fascicule feroce, gata să te hipnotizeze...

- Vă rog frumos, domnule profesor, pot să mai iau o cionnă? Mă trezi la realitate glasul suțirel al unei fete care deja se ridicase din bancă, își aranja din mers sarafanul și se îndrepta spre catedră. Am apucatsă-i răspund afirmativ indicându-i cu privirea ciomele și făcându-i semn cu degetul pe buze să se deplaseze ușor, să nu deranjeze ceala te elevă din clasă.

Mă plimbam prin fața clasei, mai mult pe vârfuri, pentru o supraveghere la examenul scris. Se întâmplase ca în sala aceasta să fie numai fete și toate îmi erau necunoscute și indiferente. Știam că supravegherea este doar o formalitate. Era o probă de admitere la liceu și sigur că nici una nu-și permitea să riște să copieze, mai ales că fuseseră avertizate și că, la intrare, se făcea control amănunțit. Se pare că subiectele erau convenabile. Cele mai multe le primiseră cu priviri radioase, mulțumite, cu ușurare, vizibilă prin pozițiaraxată a corpului, dar mai ales a chipurilor destinate. Acum scriau de zor, concentrate, cu mișcări liniștite, delicate. Nu îndrăzneau să merg printre bănci, de teamă ca trecerea mea, chiar discretă, să le distragă, să le scoată din concentrare. Câteva rămăseseră mai abătute. Una chiar își rodea insistent unghiile de la mână stângă, căutând o soluție, cu ochii pierduți pe subiecte, încercând zadarnic să-și amintească ceva... Alta se încrunta așa de tare, încât își apăsa cu degetele fruntea, de parcă era pe punctul să dibuie soluția și rămânea doar s-o prindă, ca s-o transpună pe foaia de examen.

Mai trăisem de nenumărate ori, ca profesor, asemenea experiențe și-mi plăcea să le urmăresc prin mele reacții la contactul cu subiectele pentru teze. Erau câteva clipe de surpriză, se isca chiar o ușoară fremătare, unii chiar încercau discrete comentarii, dar până la urmă, legile naturii își spuneau cuvântul: se concentră, ca de obicei, pe subiectele propuse, stilurile intrau într-o fugă uluitoare de la un capăt la altul al rândului, băncile se mișcau ritmic, o încordare soră cu uitarea de sine se instala în clasă. În timpul lecțiilor, despăcam și savuram împreună subtilitățile textelor poetice în care ne confundam până la epuizare, dar la sfârșit uitam efortul citind pe chipurile lor aceeași bucurie intențioară generată de satsfăcția și zbânzii. La început se poticneau, erau stângaci, se repezeau, nu găseau porțița de intrare în text, izbucneau câte doi-trei deodată, citeam pe chipurile lor plăcerea izbânzii sau dezamăgirea eșecului, dar nu se dădeau niciodată învinși. Când se împotmoleau, interveneam doar cu un cuvânt sau

cu o simplă sugestie. Mă încântau când veneau cu interpretări originale, chiar neșmenalate de critica literară și mă bucuram în sinea mea că vor ști să țină în mână o viață întreagă o carte de literatură. Polemizam, indirect, cu cei care tot strigau sus și tare că tineretul de azi nu mai citește, a devenit sclavul calculatorului, adică literatură! Ajungeau în clasa finală, cădeau bacalaureatul, apoi iar o luam de la capăt cu alții, parcă și mai îndârjiți, fără să-mi dau seama că luam mereu, la patru ani, adolescența de la capăt. Trăiam între ei o tinerețe perpetuă, anul nu începea pentru mine mereu pe 15 septembrie și se încheia după examenele din vară... Îmi plăcea să-i urmăresc, ca și acum, lucrând, abandonându-se efortului, până la uitare și la epuizare.

Și acum, ca și altădată, paginile se umpleau, una câte una. Foile de examen erau dirijate, ca la o comandă, de mână stângă, iar cealaltă plimba, c-un fel de grabă, să nu cumva să uite ideea, stiloul, de la un capăt la altul al paginii. Se opreau uneori, de parcă ar fi vrut să prindă câte o idee, nideau stiloul cu vârful penitei în față, fixau ceva, făceau cerculețe în aer sau, pur și simplu, scuturau penitele de vreo picătură imaginară, în lături, c-un gest stereotip, chiar dacă aveau cerneală suficientă. Își treceau c-un fel de grabă degetele prin păr, zăbovind în vreo scărpinare ușoară la rădăcina vreunei suvițe care se încăpățâna să cadă rebelă peste frunte, sau și-o aruncau destul de energic, dând capul spre spate, ori rămăneau un timp cu capul sprijinit pe podul palmei. Erau palme ușor umezite de transpirație, rozalii spre vârful degetelor subțirele, lungi, de adolescente, curate. Unele țineau apăsat paginile, de parcă s-ar fi temut ca cineva să nu le tragă. Spi onau cu coada ochiului în stânga și în dreapta, ca nu cumva vecinele să nu scrie mai mult decât ele. Băncile se mișcau ritmic, o dată cu trupurile încordate de efort. Săniile lor preaplinau, de fecioare, intău și ei într-o ușoară vibrație când scrisul ajungea la capătul foi și trebuia întors de la capăt.

Rugămintea fetei care ceruse cioma mă aduse la realitate. Am abandonat întâmplarea cu lănxul gândindu-mă cum de-mi veni, așa instantaneu, ideea despre destin. Îmi plăcea, ca și altădată, să urmăresc și să savurez acest spectacol, unic pentru mine, căci, concentrându-se până la uitare, mi se abandonau, fără să știe și fără să vrea, iar eu ca un hoț de suflete, de chipuri și de priviri, puteam să le urmăresc, să le studiez, să le admir. Spectacolul se proiecta numai în sufletul meu, reușeam, cred, totdeauna, să-mi maschez gândurile și trăirile, luând o înfățișare gravă, de ins preocupat exclusiv de ceea ce se întâmplă în acel moment. De multe ori eșuam, căci îi vedeam pe elevi încunțându-se și ei, ba chiar unii mă citeau bine pe chip, din moment ce mă întrebau cu o sinceritate dezarmantă: mi s-a întâmplat ceva...? Alții, nici nu intram bine în clasă, și simțeau că putem vorbi, că sunt pus pe povestit, cu greu scăpam de ei, mă cercetau cu fel de fel de întrebări, unele chiar indiscrete. Le răspundeam cu plăcere, transpunându-mă în lumea lor, atât de dragă mie.

(continuare în numărul viitor)

Primăvară de gând

Striga-m-ar primăvara
să ies cu frunze uscate pe cap

striga-m-ar cu sete,
cu obligatoriul verde

striga-m-ar cu dezbrăcarea
cu ploaia
cu cireșul, cu vrabia

din miez de lemn
striga-m-ar Ioana
icoana

și Ana
Ana

striga-m-ar
a blestem.

Filtrare

Furie de sticlete
sorbind amurgul printre gratii
cu ghearele uitate în ou;
în finit filtrat prin pene,
penele căzând ca niște mânuși
aruncate nimănui
(se poate muri,
se poate,
în o mie de feluri)

în mijlocul pădurii
sorbind amurgul
printre gratii...

Amintiri

Ferestrele au început
să dea
muguri

și mugurii au ferestre
să nu uitați
acest mic
amănuț

noi

Noi,
două lucruri
atinse
sub care verbele
se-nghesuie
tăcute.

Noi doi,
pietre sub ninsoare,
calde și mute.

Noi doi
călătorind spre capătul
pământului...

Liniștite străngeri de mâini

Căutarea himerei

Îmi trec prin sălcii
gânduri de moarte
gânduri de noapte
gânduri de șoapte

hi merei tale-i caut
trup
cu ochii deschși
a moarte
a noapte
a șoapte

muzică rea
ce mă vrea

nu mă salvați
prieteni

se-apropie...

Concluzii

Ronțait dezordonat
pe casa scârilor
de sus în jos.

Șoarecele condamnându-și
umbra
la zece kilometri exil
se doare.

Mă doare mâna lăsată
la muntele de pietate.

Ieri
un om a intrat
în asfalt.

Tot ieri
s-a născut o
muscă,
Musca Iu birii.

(nu sună frumos?)

Buzunare

Buzunarul pentru ace
apoi cel pentru curcubeu

buzunarul de somn
buzunarul pentru iarbă

apoi cel pentru cele,
pentru miele,
pentru surcele,
pentru puii de lele

numai tu ești rupt,
împușcat,
trecut prin cuțit,
buzunarul de noapte !

A spune

a spune că
a spune și
a mai iubi
a mai minți

a spune vai
a spune stai
a spune ești
a spune cai

a spune capul meu e orgă
a spune cartea mea e cergă
în cerul nord a spune și ?!

uiți a iubi
uiți a muri

descoperind o plictiseală
mai tai o zi
mai spui
ei bine, și ?!
convins că-n peneuri e cerneală.

Gheorghe Dobre

De primăvară

În spatele
liniștitelor
străngeri
de mână
în cepe
ploaia.

năluca

năluca
destrămată
de o lanternă

năluca
iubită
care pleacă.

Vasile Pană

**Bunicul călcat de urs,
se credea nemuritor**

Romii ursari
umblau cu ursul
în ajutorul sărbătorilor.
La bunicu' din partea mamei
poposeau primii la poartă.

Cunoșcut ca un om harnic,
cu credință în Dumnezeu și păstrător al
obiceiurilor străbune, se supăra
foarte dacă ar fi fost ocolit de la vreun
eveniment ce privea comunitatea.

“Să ne trăiești boierule!”, se auzi
atenționat de la gardul dinspre uliță,
mai mângâie cu grebla săpătura
proaspătă din grădină, apoi își aruncă
privirea de unde venea vorba. Când
intrase în panică. Cu ochii injectați
și coamele zburlete, aproape că erau să
dărâme gardul. Când și când fugeau
după niște pâlcuri de mătură, unde se
urinau mai mult decât trebuia. “Hoo,
peel mă!”, îi mai ațâța bunicul! Printre
ulucile gardului văzu în uliță musafiri

– ursarul cu ursul. Țiganul râdea cu
gura plină, dezvelindu-și dinții de aur.
Cu mâinile împreunate pe piept,
ocrotea un clarinet încopciat numai în
butoane auzii: “Sărut mâna moș Jărcă!”
Se înclina ursarul în toate părțile.
“Primești cu ursul?” Bunicul, din
cauza hărmlăiei și mai mult din
plăcerea provocată de rugămințile
romului, se făcu că nu aude. Gestual
duse mâna căuș la ureche și-l interogă:
“Ce-ai zis mă? Mai spune odată!”
Câinii turbaseră, nu alta. Toată lumea
se adunase ciopor la locul cu pricina.

Bătrânul scoase din coșar o
rogojină mare cât o arie de treierat,
țesută de el în nopțile lungi de iarnă.

O întinse în mijlocul drumului – ursul
ținut în lanț pricepu deja despre ce este
vorba! Momăia fremătând praful.
Stăpânit, se mai potolise. Tatăl mamei
se culcă pe rogojină cu fața în jos. De
mare ce era, picioarele-i ieșeau din
rogojină. Moșurile opincilor se
ascundeau în știrul din șanț!

Ursarul cânta din clarinet o muzică
pe ritm de sărbătoare cu iz balcanic,
îndemându-l pe Moș Martinsă urce pe
gurguiul bunicului – jumătate de tonă
cred că avea animalul. Prins cu beciug
în nas, asculta docil poruncile
stăpânului- „suie pe moșu!” Dihania
escalada trupul bătrânului, în spaima
noastră. Se așeza și pe vine, mai își fixa
și spinarea a ședere comodă. Flașnetă
țiganului scoate fel și fel de tiputuri
de chemare maximă a atenției către
plăcere și spaimă! „Scoate boala din
moșu! Jos la șale unde doare!” –
îndemna ursarul animalul.

Plecau din curtea lui bunicul cu
desagele pline de mălai și făină. Bucate
scoase la lumină din hambare care se
odihneau în locuri umbrite.

Cu fața roșie de plăcere, pălăria
pusă într-o proptea, descheiat la
cămașă, credea că tot anul nu-l mai ia
frigurile – mult timp după aceea satul
nu se mai potolea.

Apoi cine arunca sașmaua mare cât
bătătura drept în gingia malului,
scoțând mreana din cotlonul ei?!
Întregul lui leat a fost citor de biserică
și școli – cu Oprișan, Iordache,
Cristian, Vână și bunicul din partea
tatei, au adus clopotul și cristelnița
tocmai din Cadrilater (Siliștră) duse pe
bărți și trase la edec de trupurile lor,
călcată ani de ani de urși.

AURELANGHEL

O alergare în zori Cartea lui Costel Bunoaica

Gânduri... la o carte care m-a pus pe gânduri.

"Deși nu am plecat nicăieri simt, uneori, că mă întorc acasă: că timpul, așezat între mine și lucruri, nu mă mai apăsă."

M-am întors de la Căzânești cu un sentiment cădat. Eram la mine acasă, pentru o vreme sunt singur, dar simțeam că încă nu am plecat de acolo unde voi afla o altă casă, pe care am descoperit-o de curând, biblioteca.

Nu voi face decât o referire la această zi de excepție din viața mea când topimicul Căzânești a primit în sufletul meu încă un sens.

Căzânești gă și Căzânești siloz, loc de trecere dar și de plecare a mea în lume, a devenit de ieri Căzânești biblioteca. Starea mea de ieri m-a făcut să „mă aflu în viitor(...)”. Cu gândul rotund. Cu umbra bolnavă a unui picior”, citat din Uciderea sinelui, pag. 18, Costel Bunoaica

Câte coincidențe, atâtea gânduri, voi parafraza pe un mare scriitor, Camil Petrescu. Tocmai povestisem întâmplarea de la siloz ca o fată, laborantă care lua probe de umiditate din cărăuți în care duceam la siloz grâu, munca noastră de o vară.

Am prezentat cu admirație cuvântul la această întâlnire din Biblioteca Orășenească a localității Căzânești doi mari poeți Gheorghe Dobres și Codrin Șerban... se afla acolo încă un poet mare, de o modă este exemplară a comportamentului omenesc, Costel Bunoaica.

Nu aveam decât o singură referință despre acest om de excepție, îndeplinind competent o funcție publică, inspectorul bibliotecilor din Ialomița. Îmi vorbeai despre domnia sa, cu un adănc respect Petruța Avramiță, bibliotecara din Cocora.

Ieri Costel Bunoaica, mi-a oferit două cărți de poezii, pe care deja le-am parcurs, dar mă voi referi doar la Uciderea sinelui.

M-am regăsit în cvasitotalitatea sufletului meu în această carte pe care aș putea-o numi cea mai frumoasă plângere filosofică pe care am citit-o.

Cartea are o structură originală. E o compoziție bivalentă cu întreprinderi care în structurile arative ale unui roman. Aș putea numi cartea chiar un roman al sinelui în starea de rugăciune. Mărturisirea și rugăciunea este una din structuri, poezia a avut grijă să o semnalizeze prin scrierea textelor cu aldine și fără titlu.

A doua structură aș numi-o Omul între demon și zeu, în care se exprimă căutarea unei dăni a sufletului în dezordinea produsă de realitatea trăită.

Transfigurarea dezordinii, a căușurilor vreunui suport al sinelui pentru o clipă de confort sufletec este tema acestei cărți excepționale.

Sper să nu fiu rău înțeles. Nu sunt și nu vreau să fiu un cititor care are chibritul și tămăia la îndemână pentru a face oficii religioase de binefacere.

Sunt chiar departe de acest demers în care nu m-am regăsit niciodată.

Atunci când înțeleg poezia în starea ei gemă, când îi văd din primu demers cristalele din care este compusă, nu pot să nu exprim acest sentiment de mare bucurie că Dumnezeu ne-a mai dat un poet.

Mă gândeam ce era în sufletul acestui discret om și mare poet, Costel Bunoaica, atunci când vorbeam cu bucurie despre cei doi.

Erau acolo "cei trei magi" ai poeziei, din județul de răsărit, Ialomița.

Pe măsură ce mă reintorc lângă Ialomița mea, înțeleg tot mai bine, profunzimea unui vers din cântecul aflat de cunoșcut.

"Căci mă trage inima lângă Ialomița mea". Acum înțeleg că această *tragere*, revăzere, a omului spre locul lui astral este un mister, ale cărui explicații le găsim, iată, în multe din excepționalele poeme în proză ale lui Costel Bunoaica.

Le vom concretiza cu bucurie, nostalgice și un inexplicabil sentiment tal regăsirii nu orizont și care îl credeam dejapărdut.

Un sentiment tare dominează poeziile din Uciderea sinelui este tristețea. Poetul caută refugiu în cele mai frumoase scrisori pe care le-am citit când Dumnezeu. Am în cercat și eu acest sentiment, l-am exprimat în felul meu în scrierile în rime a Psalmilor. Acest sentiment este de o extraordinară complexitate. Iată-l descoperit de prof. Iulian Lazăr, care i-am încredințat spre lectură cartea înainte de a fi tipărită.

Loc pentru citat

Ilustrarea, coperta, culoarea alb-negru cu reflexed egru, figura umană a celui care se află adânc afundat în sine și într-un viitor incert totul este în concordanță perfectă cu întregul onțnuț al cărții. Impresia la prima vedere a fost șocantă, dintre cele două cărți am ales înăi Uciderea sinelui. Înger și demoni.

Poetul ne întorce în trecut spre a se justifica. Problema căutărilor sinelui i-a băntuit și pe alții și în primul rând pe acela

căruiia îngerul i-a vegheat demersul de a face ca și limba română să fie literară:

Noaptea-n Doima întristată, prin lumi ni îngălbenite A făclilor de ceară care ard lângă altare - Pe când bolta-n fundul Domei stă într'ecoasa, mare, Nopărânsă de ochii roșii de pe mucusi ostentive... M. Eminescu

Nu măram pană a dor meam roadele imaginației mele, întotdeauna na pătrunse, dar cu privirea vieoie în care se vede verzi clipeoaze puternic.

Am început să vorbesc singur, când stelele se lipiră de umbrele degătelor și țopăiau în pai. **Em ma Brad**

"**În mine luptă un înger și undemon...oare nu mai în mine?** Viața mea și întrebările la care nu știu să îmi răspund. Sufletul meu și calea pe care ar trebui să apucea să găsească liniștea.", **că roșul meu este să zbor. Mi-e frică de adevăr, de tot ce este amăgitor. Ne-nceat să crezi în steaua ta, nu mă ocoli, nu mă fugi. O. Inger și demon!**

Ce caut și ce e mai important; fericirea sau liniștea. Pentru că am constatat că cele două se exclud adesea.

Cui dedică Costel Bunoaica aceste poeme în proză? Despre întoarcere și plecare, cu dragoste, altcuiva decât cititorului pe care îl **prinde** punând în capătul un deși fluturi de aur cu aace inviabile. Iată un model de fluture, sub titlul primului poem:

"oamenii obișnuți fac lucruri obișnuite mi-ai spus, mai mor, mai trăiesc..."

Și, din când în când, fac dragoste. Uneori chiar vorbesc." Dar mai și scriu și iată ce poate comunica un poet care nu face deloc economie de cuvinte, dintre cele mai calde și mai blânde pentru a determina îngerul să fie mai îngăduitor cu noi, care suntem oameni obișnuți și de aceea mai facem și dragoste, care poate fi considerată păcat:

eu mă întorc întotdeauna. La plecarea mi-e greu, Dar puțin mai târziu, după ce camea mă împăcată cu Sufletul dau mâna ca doi cunoscuți, mă așez iar în mine.

Repetarea obsesivă a versului "eu mă întorc întotdeauna. La plecarea mi-e greu" ... se transformă într-o obsesivă litanie care m-a făcut să nu las cartea din mână până la ultimul vers citit" eu sunt mântuirea ta. Vino la mine."

Fac o mică pauză, nu pot să fără să fac și eu un lucru obișnuit, să plec puțin. Să ies pe afară, să scap de drogurile pe care mi le oferă cu generozitate poezii din Slobozia reunite în conținutul cărții lui Helis, ceataea lui Dromihete de la Crăsan, Județul Ialomița.

Măntor la ideea rugăciunilor pe care poetul le denulează scripice într-un tulburător crescendo.

"Am auzit glasul Tău și m-am temut de goliciunea și de lăcomia sufletului meu. M-am ascuns, întâia dată de Tine, căci faptele pe care le-am comis fac cinsce. Celi Necurat și judecate fi-vo la Înfrățirea din umă."

Reacția a bunului creștin este exprimată în cuvinte tulburătoare, ceva din măreția cămărilor ca cele mai frumoase poezii biblice, dar și din transfigurarea nemericii noastre ca ființe cutrup.

"Apoi mi-am ascuns Sinele de sine, să nu se vadă pe el însuși și dăruie murdărit și decăderii lui mești"

Am primit de curând o carte SPOVEDANIE NETERMINATĂ, au toare Gena Geamănu, Editura Bizantină București. Este o carte în aceeași tonuri ale luptei cu sine a omului, una specifică și foarte grea.

Cartea lui Costel Bunoaica este o obsesivă căutare existențială.

"dacă vom privi cu băgare de seamă și vom descrie fixare după puțnă, faptele și mișcările sufletului nostru, ca și cum ni le-am dezvăluit unu l altuia, putem fi siguri că, din rușinea de a fi cunoscuți în întregime, vom înceta a mai adăposti în inimă ceva necurat." Șfântul Antonie

Mărturisirea lui Costel Bunoaica este de o sinceritate totală. Personajul nevăzut cu care el dialoghează este cititorul ca martor a Celui de Sus. Nu-și permite nici un fel de abatere de la a spune tot, de a da cuvânt fiecărei ondulări a sufletului încercat de a tăia dileme. Iată o strofă dintr-o poezie fără asemănare: prima strofă, pag. 10.

"Lucrurile există în ordinea în care ochiul meu vertical Le-a fixat. Forma, dimensiunea, culoarea, sunt Așa cum au fost; Chiar și a erul crud și rațional, din a celeași insidioase Și încăte păcate, e încărcat de trădare. De ură. De viață. De viață plină de moarte.

Unde am mai citit nu în asemenea transfigurări ale dilemelor sub forma de lacrimi ce port oricând deveni lacrimi: Care este fericirea a doua și ce înțeles are? „Fericiri ce te plâng, că aceia se vor mângâia” (Maiei 5, 4).

Nu cred că mângâiere de la Cel de Sus ca ută poedul. Poetul vrea să salveze oamenii cum în din care face și el parte. Este adevărată frație cu oamenii obișnuți.

"Oamenii obișnuți mi-ai spus, sunt asemenea Lu crurilor obișnuite. Neșnemai. Modeși. Toleranți și iuții: Unfel de lume aparte. Tranda, fir fără spini.

Cu viața semănată în moare. Cu moartea culcată In lutul divin.

Locuiesc în case cu acoperișuri sădite-n pământ. Au ochiul De noapte. Au frunte de vânt.

Și toate li se întâmplă la timpul trecut."

Ce ar putea comenta un critic, oricât de instruit, de binevoitor sau dimpotrivă? Nimic. Aceste transfigurări pregătite c terenul spre ce suntem, ce am fost și vom fi. NIMIC

Viața sub lupă: "Parfum de acui-este un poem care are ca temă iluzia în care trăim. Cuvintele mint. Privirea înșală. Nu este pe dinlăuntru ce se vede de-afară. În săși înflorirea grădini este iluzorie doar finalul de poveste este realitatea. Versul și din rană în crește un flaut", susține titlul celui care îmbăta cu parfum de cucută (inspirația poatică), nu s-a grăbit.

Niciodată. Cucuta este o plantă erbacee otrăvitoare, cu miros cara caracteric, întrebuțată ca medicament (conium maculatum). Poporul a transfigurat cuvântul într-o zicere foarte expresivă.

"Doar n-am băntu acui?" (doar n-am înnebunui?)

Nebunia unui geniu este gândirea rațională care impune limite în relația unei persoane cu cosmosul, dar și cu Dumnezeu. Mai este și zadarnică încercarea a cunoașterii de sine ca o temă majoră și obsesivă a poezierii din Uciderea sinelui. Văd ceea ce veți, nu ceea ce este. Un cântec ratat. Un final de poveste. Trebuie să recunoaștem că este foarte frumos exprimat acest sentiment al lipsei de putere în care ne naștem, în care trăim doar ca să sfârșim o poveste. Puterea este într-un singur loc. Nu întâmplător mulți dintre marii marii lumii au trăit în iluzia ei și au sfârșit-o prost. Se îmbăta cu parfum de cucută. Rugăciunea de la pag. 37 întrece în adâncime și frumusețe textul biblic. Costel Bunoaica, retras în isihismul propriei ființe, dă la iveală rugăciuni penetrante, mobilizatoare: "primește smerenia mea și la să-mă să cad în genunchi la picioarele tale și rugă să-ți înalți, că numai așa găsiu voi pacai și calea cea dreaptă". Această carte este perfectă pentru un curs de reciclare a proefilor. Eu fac propunerea, dar cine mă va lua în seamă?

Doar poezia este sper să se bucare pentru ideea care mi-a trecut prin minte, îmbătat fiind eu cu parfumul de cucută al poezierii sale.

Așteptarea la porți. Dans iluzoriu, are ca motto un scurt CV text literar de pus în vitrina cu modele: "În aval, la capătul visului stau eu, visătorul. Neguțatorul de iluzii dammate. Conșaban dist din spre mamă. Visător dinspre tu și."

Nu interesează aici vreo referire la biografia poetului, ne uimește capacitatea de alocaracterizare a unui personaj.

Poezia este o narațiune cu subiect, cuprinzând toată structura acestuia. Este impresionat deznodământul: "

...E sămbăta morșilor. O sămbăta fără sfârșit. Si pământul încă mai rabdă, cum ne rabdă pe toți.

Pe vii și pe morți. Pe cei care, deopotrivă, așteaptă la porți.

"Îngerește-mă până la os", mi se pare o sintagmă poetică prea licențioasă și puțin căutău.

Din rugăciunea de la pag. 40 reținem și "aruncă înspere mine în birea ta ca pe o lăură de foc, ca eu să o pătrund cu inima și să fiu al tău pe vecie."

La pag. 41 portretul se amplifică: se va include prima strofă de la în aval până la deschise. Acest portret devine o obsesie, poetul reia: "În aval, la capătul visului stau eu, visătorul. Neguțatorul de iluzii dammate. Conșaban dist din spre mamă."

Vom mai remarca gradarea rugăciunilor pe o curbă ascendentă.

La pag. 43, tu mă stropesc pe săngede Lui ne amintește ultima parte a Sfinței Liturghii

"Beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu al legii ceki noi, care pentru voi și pentru mulți se varsă spre iertarea păcaelor. Poetul cere tatălui stropirea cu săngede Lui spre mântuirea propriei ființe. Se pare că nu o obține. Rugăciunile continuă, a așa cum am spus într-o benefică gradare pentru poet și căvântul lui de foc, el care aprinde tămăia și care dă un parfum aparte, o mireasmă de care ne-am bucurat, ore și zile înșir când și comentând un poet cu un registru aparte, căruia Dumnezeu i-a dat puterea de a sfinți cuvintele, de a se ruga și de a ne îndemna și pe noi.

Mă opresc aici, esul meu trebuie să încapă într-o pagină de Helis, revista noastră cea de toate lunile, pe care o binecuvântăm dar nu avem cu ce să omărim în afară de modesta noastră contribuție, gândul nostru despre noi și despre a lții.

ION CIORANU

printre ruine

printre ruine
epilepticul îți înțoarce fața
de la lume
pentru a sărbători numai cu el în suși
sfârșitul unei ierni de șapte ani
în care străinii
cu care adesea ne asemănăm
au azvârlit cu pietre și cenușă
ei credeau că sufletul
e chiar fumul casei ce arde
de aceea au rămas au făcut copii
și au fost fericiți
doar epilepticul și șarpele strivit
așteptând crepusculul
în care nu se vor regăsi
nici mâine nici azi.

aer de sanctuar

aer de sanctuar
tipătul celui așteptat
rătăcește prin ploii persuasive
somnul zeului băntuit
de o altă lume neconvențională
sângelile aproapei
sfășietor precum prăbușirea imperiului
trupul femeii convinge
moartea de inconsistență
la răspântie
în genul plânge lângă cel rămas
un alt în cep ut.

lumina descriptivă a lumânării

oboșeala în incertitudinile
relevând ziua a șaptea
când moartea
se închină zidului abia terminat
ceșetorii își numără
zilele și pleacă
e târziu în cântec aur
și-n crucea neterminată a tatălui meu
la lumina descriptivă a lumânării
Dumnezeu citește Biblia.

definitiv

te întreb
despre adevărul din lucruri
realitate strivită de durere

pleci acum
lovind cu piciorul ușa
de care nu-ți vei aminti
decât în vis sau în moarte

aș vrea să-ți spun ceva inteligibil
dar un stol de corbi
îmi acoperă glasul
definitiv.

IORDAN DATCU

O CARTE EXCEPȚIONALĂ

DICȚIONARUL ETNOLOGILOR ROMÂNI
Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții.
Bibliografii. Cronologie

Ediția a III-a, revăzută și mult adăugită, Editura SAECULUM I.O., București, 2006, 984 p.

În noiembrie anul trecut a ieșit de sub tipar această monumentală operă dedicată culturii spirituale a românilor, eveniment de mare importanță pentru mersul înainte al tuturor ramurilor etnologiei.

Cunoscător neîntrecut al problematicii domeniului în discuție, Iordan Datcu a acordat lucrării de față peste treizeci de ani de muncă stăruitoare, de prin 1970 până astăzi.

Prima ediție, formată din două volume: 1. **Dicționarul folcloriștilor. Folclor literar românesc**, cu o prefață de Ovidiu Birlea, realizată în colaborare cu Sabila Cornelia Stroescu, a apărut la Editura Științifică și Enciclopedică, București 1979, și cuprindea 352 de articole; 2. **Dicționarul folcloriștilor II. Folclorul muzical, coregrafic și literar românesc**, conținând 123 de articole, a apărut în 1983 la Editura Litera, București.

Ediția a doua, compusă din trei volume: **Dicționarul etnologilor români**, vol. I și II, se publică în 1998; volumul III, care cuprinde articole despre: autori, publicații periodice, instituții, mari colecții și completări la volumele I și II, apare în 2001, la aceeași editură cu primele două – SAECULUM I.O. Această ediție însumează peste o mie de articole.

Ediția a III-a, a cărei titlu complet l-am reprodus la începutul a acestor rânduri, adună într-un singur volum impresionant tot materialul elaborat de-a lungul anilor și se prezintă cititorului ca un veritabil lexicon despre tot ce s-a gândit, întreprins și realizat în domeniul cunoașterii culturii populare spirituale a românilor.

În Cuvânt înainte la ediția a III-a, autorul mărturisește că a simțit lucrul la această operă „ca un angajament profund și de durată. Stă măturie, în acest sens, noua ediție, mult îmbogățită la toate compartimentele: autori, publicații periodice, instituții, mari colecții.” În conținut, el precizează: „Tipărim această nouă ediție cu sentimentul tonic că mulți seniori și-au adăugat alte cărți în bibliografia lor, dar mai ales cu satisfacția că am inclus multe articole despre ceea ce s-a numit noul val de după 1990.” (p. 22)

Se înțelege de la sine că în acest lexicon al etnologiei românești aflăm informații interesante și cu privire la

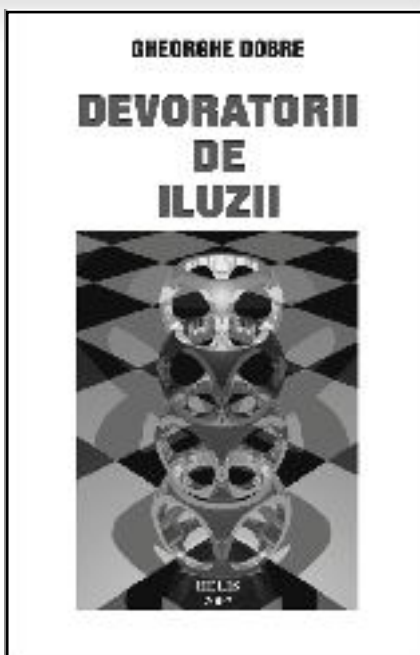
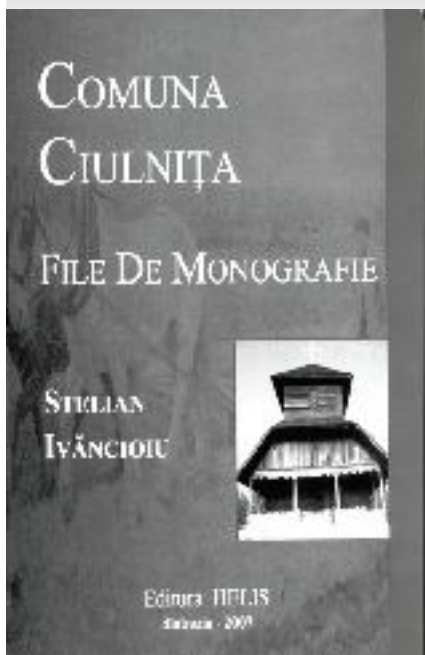

cercetătorii care și-au dedicat activitatea studierii cu lucruri populare din Câmpia Română, inclusiv din teritoriul de astăzi al județului Ialomița, ca și de rezultatele la care s-a ajuns, căci autorul prezintă date amănunțite și complete privitoare la contribuția fiecărui etnolog prezentat în lucrare.

Recomandăm cu căldură DICȚIONARUL ETNOLOGILOR ROMÂNI de IORDAN DATCU tuturor celor interesați de probleme de etnologie românească și credem că o astfel de operă, unică în felul ei, nu poate lipsi din bibliotecile care se respectă și-și respectă cititorii

Augustin Mocanu

Apariții noi la Editura HELIS

(urnare din numărul trecut)

ALEXANDRU BULANDRA

MIORIȚA

ULTIMUL DISCURS AL PREDESTINĂRII

I. Să mai desfăc din nodurile gramaticale, poate dau de un fir, o iță... Pe „Iată” l-am depănat, urmează... urmează „Iar”. Aici sunt posibile două variante: ori „Dar cel Ungurean/Și cu cel Vrancean” ori „Și cel Ungurean/Și cu cel Vrancean.” Într-a doua variantă, cu Și, Acel Cineva și-ar continua relatarea. În primul caz, însă, cu Dar, el s-ar arăta surprins, mirat, contrariat de ce face cei doi; adică, pare să-mi spună El, cu toate că i-am văzut așa de tineri și nevinovați și împreună cu mieii, uite, totuși, că M-am înșelat! Doi dintre ei urze să-l omoare pe al treilea; ascult și nu înțeleg... ascult și nu pot înțelege cum de se întâmplă așa ceva! Așadar, numai dacă „Iar” este luat ca „Dar” Acel Cineva își schimbă brusc atitudinea sugerată de text până la el; dacă „Iar” stă pentru „Și”, atunci totul de curge ca mai-nainte din punctul de vedere al Acelui Cineva care își spune ce vede și aude începând cu „Iată”.

II. Ce vine la rând? „Mării”... În dicționari sunt trei variante explicative ale acestui „mări-măre” care pot fi reduse la două, ca și în cazul lui „Iar”: prima exprimă mirare, curiozitate, nedumerire, deci susține și intensifică pe „Iar” în varianta „Dar”; a doua, unde stă pentru „măi, bre” ca termenii de adresare sau pentru un cuvânt prin care se subliniază o relație, „Mării” pare să vină pe firul ce îl lălt, al relației; ascult și nu am tras din „Iată”: uite, bre, ia aminte la ce-ți povestește! Nu cred, totuși, că poate fi vorba de un imperativ, o cerință adresată cuiva anume, ci doar o simplă formulă care ține de tehnica povestirii – un stereotip verbal.

III. Și am ajuns până lângă „Dar”... Îl iau ca promisiune, ofrandă pentru discipul lină mea gramaticală. Cu „Dar” nu te poți juca, stă ferm pe poziție. Opoziție. La fel ca „Iar” în prima variantă când l-am înlocuit cu „Dar”. Da, dar de la „Iar” până la „Dar-ul” cel adevărat Acel Cineva a vorbit mult și bine, deci-i trebuie să fie foarte atent la ce anume se referă acest prim și totodată ultim „Dar”!... Să-mi termin firul gramatical. Cu „Dar” lucrurile ar trebui să se limpezească: el susține ferm firul atitudinii, al participării mirate, contrariate a Acelui Cineva la ceea ce vede și aude. Pe acest fir – o ață, ca o viață – suflă Lui s-ar rândui, însă, din urmă toarele trăiri: îndurera de hotărârea celor doi de a-l omorî pe al treilea, Acel Cineva se miră că până acum nu și-a dat seama de aspectul anormal al comportamentului Mioriței; dar Miorița este a ciobanului moldovean, adică a celui amenințat cu omorul de ceilalți doi; parcă i-ar da de veste de ce se întâmplă, de ce au pus la cale tovarășii săi de drum... Dar de ce nu-i spune El însuși, direct și clar, celui amenințat, dacă este atât de îngrijorat? uite, tăicuțule, aia doi așa și pe dincolo! De ce preferă calea ocultă și, oricum, incertă: ce să-i spună Mioara Știe ea de amenințarea ce-i paște viața stăpânului? Și dacă a aflat... Cum? că nu era cu turma de miei întrucât e Mioară! cum să înțeleagă păstorul ce ar vrea ea să-i transmită dintru gura care nu mai tace? Într-o ceașă gură de necuvântătoare vorbele nu-și fac, în mod normal, prin definiție, cuib.

IV. Dacă aș urma ce lăltă fir, al relației distante, înalt-subiective, m-aș izbi de „Dar” ca de un zid ridicat în calea spuselor Acelui Cineva de detașat, olimpiant... de ce nu Carpatin! El expunea liniștit și egal ce vedea și auzea și, deodată, decide să-mi spună despre ce suportă de trei zile: o mioară tulbură liniștea, calmul și pacea Lui și a locului Său; trebuie făcut ceva, intervine într-un fel pentru ca zberătele ei să înceteze! Cine să facă ce e de făcut? Stăpânul ei. Cine-i acela? Cel Moldovean. Măi, moldovean, ia du-te și vezi ce-i cu cea Mioriță cu lăna plăvișă!

V. E o presupozitie care mă săcăie, îmi bázăie întruna prin creier și nu-mi dă voie să mă concentrez.

S-o șterg din memorie! Dacă acel „Dar”, singurul de altfel, nu e cumva... Până aici am uitat... semnul tainic... Mă uit, mă uit! al împlinirii atunci, în chiar momentul acela... Tabularasa... a unei măsurii de timp, din timpul... Nu mai țin minte absolut nimic! tot atât de tainic legat cu... cu... Cu-Cu! Parcă m-a furat somnul... „Pe-l-apus de soare” și m-a dus într-o peșteră. O lume de vis... Volume gânditoare dintr-un alb strălucitor... Volume care gândesc printr-un alb strălucitor... Volume stând pe gânduri într-un alb strălucitor... Totul ascuns. Caut înțelesuri pe care nu le voi găsi. Un ochi de apă dintru care adâncul vine spre cer ca să vadă... Adâncul vine lângă cer ca să inspire chipul curat...

a. Impresii criminalistice

I. „Ei se sfătuiră/ Pe l-apus de soare/ Ca să mi-l omoare”. Ia să văd eu acum de ce vor ei să-l omoare pe cel moldovean... Am mai cercetat motivul dar numai pentru porțiunea respectivă și cam superficial. Să mă concentrez, poate iese ceva mai adânc, mai de profunzime. Fără somn! Cum poți fi profund pe porțiuni, fie ele și mai mari? Dar e tot ce-mi spune Acel Cineva că vede și aude și eu trebuie să valorific informativ tot acest tot, să-l store de ultima picătură de înțeles cât de cât coerent!

II. „Ei se sfătuiră”, deci discuția este susținută doar de cei doi, ungureanul și vranceanul, și presupun că și hotărârea sfatului le aparține în exclusivitate. Dacă traduc această hotărâre prin formula „Cei doi vor să-l omoare pe al treilea pentru a-i lua turma”, rezultă că moartea moldoveanului reprezintă mijlocul prin intermediul căruia se ajunge la împlinirea scopului real. Numai întrucât este stăpânul turmei jinduite de cei doi, cel moldovean ar trebui înlăturat, desființat ca obstacol existent în calea dorinței apărătoare.

III. Dacă această ar fi starea de fapt, unde se află acum oile multe și mândre, ca și învâțați, câinii mai bărbați? Textul îmi spune că cei trei vin „cu trei turme de miei”. Prin urmare, sunt obligat să constat că ceea ce întruhipează motivul, scopul real al sfatului celor doi, nu este prezent la locul sfătuirii.

IV. Alte observații pe care le consider la fel de pertinente în raport cu situația dată – starea de fapt presupusă: dacă turma nu este prezentă aici și acum iar cei doi se referă la ea, înseamnă că o fac în cunoștință de cauză, deci ei au văzut și evaluat turma întreagă a ciobanului moldovean înainte de a veni la sfat, la locul sfătuirii, în calea Acelui Cineva care i-a văzut și i-au zis;

V. dacă ciobanul moldovean se află aici și acum fără turma întreagă ci doar cumeii, unde-i este turma?

VI. dacă cel moldovean este aici și acum fără turma întreagă, el este și fără câinii, deci fără apărarea consacrată păstorului; e însoțit, ca de altfel și ceilalți, numai de miei, c ruzi și neștiutori;

VII. dacă ceilalți doi vor să-l omoare pentru a-i lua turma, acesta ar fi fost momentul cel mai favorabil cu putință. Și totuși ei amână împlinirea omorului „pe l-apus de soare”...

VIII. Când anume? După ce ei s-au sfătuit și Acel Cineva îmi spune „Dar cea Mioriță”, deci după scurgerea celor trei zile de comportament anormal al Mioarei... Mă simt dator să-mi manifest îndoiala cu privire la rolul apusului de soare în facilitarea omorului ca faptă ucigașă. Doar dacă a pusul de soare implică adormirea, somnul posibilei victime sau înlăturarea în negura nopții a posibililor ucigași. Altfel nu pot înțelege apusul de soare ca o condiție a îndeplinirii sfatului de omor.

(continuare în numărul viitor)

COMUNITĂȚILE MOȘNENILOR IALOMIȚENI (I)

1. Caracteristicile obștii la români.

Considerată a exista cu mult înaintea întemeierii statelor medievale românești, obștea și-a avut originile în vechile organizări ale comunităților dacice, apoi dacoromane și străromânești. Rezistând în timpul migrațiilor, a constituit factorul social-economic care a contribuit primordial la constituirea cnezatelor și voievodatelor românești, apoi a statului medieval român. P.P.Panaitecu definea obștea românească ca o comunitate de muncă și de folosire a pământului, incluzând aici atât satele libere, care erau alcătuite din proprietarii de pământ, cât și satele de rumâni, alcătuite din țărani dependenți. H.H. Stahl considera, de asemenea, că satele la români erau împărțite în sate de vălmașe libere și sate devălmașe aservite². Alți istorici au considerat că obștile reuniau doar familia de țărani liberi, proprietarii de moșie.

Elementul ce caracteriza obștea, fiind însăși rațiunea existenței sale, era devălmașia, de finită ca formă de proprietate în comun. De la începuturi, stăpânirea pământului însemna devălmașia islazului și a pădurii, în vreme ce pământul cultivabil reunea părțile proprietarilor viețuitori în cadrul obștii. În starea de devălmașie, moșia fiecărui proprietar, mare sau mic, nu era la început bine definită, și „consta în drepturile pe care el le are în hotarul comun, drepturi calculate în funii, delnițe, pământuri, stâneni, dramuri, bănișori etc.”³. Membrii unei obști erau definiți în documentele medievale prin termenii de „megieși”, „moșneni”, „răzeși”, „cnezi”, „juzi” sau „judeci”. Dacă „jude” sau „judec” venea de la cuvântul latin însemnând judecător, aici cu sensul de cel care împărțea dreptatea într-o obște, termenul de „cneaz” venea de la slavonescul „stăpânitor” și apare cu referire la români, încă din anul 1247, în cunoscuta *Diploma cavalerilor iolanți*. În societatea românească, termenul era folosit de la sfârșitul secolului al XIV-lea cu două sensuri, acela de „om liber” și de „stăpân de rumâni”. În cele mai multe hrisoave, membrii obștilor din Țara Românească sunt menționați ca „megieși” și „moșneni”. Cuvântul „megieș” („megias”) venea din slavonescul „medja”, însemnând „hotar” și deci avea sensul de „vecin de hotar” sau de moșie. Termenul de „moșneni” („moșneni”, „moșteani”) definea stăpânii unei moșteniri, moștenitori sau oameni cu moștenire, fiind așadar vorba de oameni liberi, coborâtori dintr-un moș comun, care înțelegeau satul și stăpânirea la începuturi proprietatea respectivă⁴. Megieșii sau moșnenii aveau în comun (devălmașie) islazul, pădurea și apa din cuprinsul moșiei care aparținea comunității. Drepturile lor individuale erau limitate la locul de casă, de arătură și de fânețe. Înrușiți între ei, ca unii care coborau dintr-un moș comun, megieșii aveau la începuturi aceleași drepturi asupra pământului cultivabil din cadrul obștii. Se consideră, în general, că trecerea de la stăpânirea în devălmașie la stăpânirea individuală, care nu a însemnat însă și o dispariție a „stăpânirii superioare a obștii”, s-a realizat în trei faze: întâi a existat o împărțire pe bătrâni, alteleață cu cea pe pătri; apoi s-a făcut pe funii și, în sfârșit, a treia a însemnat împărțirea pe „locuri sau pământuri”⁵.

Hrisoavele amintesc întăriri de „ocine”, „ohabe” și „dedine”, începând cu domnia lui Mircea cel Bătrân. Ocina, de la slavonescul „oțita” („tată”), definea dreptul de a stăpâni pământul, ca moștenire părintească. Ohabă, de la slavonescul „ohabitise”, însemna înlăturarea sau scutirea oricăror pretenții din partea terților, asupra proprietății întărite de către domnul țării. Dedina, după slavonescul „deade” („moș”), avea sensul de moștenire veche, care venea din moși-strămoși⁶. Dobândirile de ocine se făceau prin moștenire, prin vânzare-cumpărare, prin donații, prin servicii făcute domnului țării sau unor mari boieri.

Prof.Drd. ȘTEFAN GRIGORESCU

(continuare în pagina 13)

(urmare din pagina 1)

Bordușani, coordonate istorice

Este menționat pentru prima dată în documente în anul 1602 și rămâne unul dintre cei mai influenți boieri a țării timp de o jumătate de veac¹¹. A ocupat numeroase dregătorii, cum ar fi cele de postelnic, mare stolnic, mare clucer, mare sluger etc. Cele mai importante funcții le ocupă în timpul lui Matei Basarab, care-i încredințează sarcini importante. În 1636, încheia în numele domnitorului a lianța cu Ardealul lui Gheorghe Rakoczy¹². În mai 1640, la reînnoirea tratatului de alianță cu Rakoczy, stolnicul Socol Comătean u făcea parte din delegația țării Românești, condusă de mitropolitul Teofil¹³.

Sfârșitul i-a fost, însă, tragic, fiind omorât de seimeni, la 1653. *„Într-aceia turburare a lor, întâmplându-se lui Socol vel-clucerul Cornățeanul a fi bolnav, zăcând la gazda lui, ca niște hoji și pre el-au ucis. Și le-au jefuit casele, luându-le tot ce au avut”*¹⁴.

Marele clucer Socol Comătean a deținut numeroase proprietăți, inclusiv în Ialomița. A sfele dintr-un hrisov din 28 iunie 1626, aflăm că Socol a vândut lui la nache Caragea (cititorul mănăstirii Slobozia), în timpul lui Gavril Movilă (1618-1620), 250 de stânjeni din ocina Pârliți, jud. Ialomița, pentru suma de 200 de galbeni¹⁵. Acesta trebuie să fi fost apropiat lui Ianache, din moment ce la câteva zile, pe 10 iulie 1626, se prezenta în divan ca martorul lui Ianache într-o cumpărare mai veche a unei moșii¹⁶.

Actul din 25 iulie 1628 este plin de semnificații pentru înțelegerea evoluției de până atunci a Bordușanilor. Acesta ne dezvăluie că satul Bordușani aparține „din strămoși” neamului lui Socol. La un moment dat, jumătate din sat a fost vândut Dariei, jupănița lui Toader din Vlădeni, și lui Neagul. Când Daria s-a hotărât să-și vândă partea (un sfert de moșie), Socol i-a cumpărat-o, având prioritate, deoarece era „moștean”¹⁷, față de Dana și Neagul care era un „cumpărător”¹⁸. În vocănd calitatea de „moștean”, Socol va revendica și bălțile din regiune, care aparțineau mănăstirii Cozia încă de la sfârșitul sec. XIV, dar fără succes. Prin hrisovul din 10 aprilie 1650, divanul, condus de Matei Basarab, constată că Socol nu poate dovedi calitatea de proprietar asupra bălților, că se judecă „numai cu gura” și, în consecință, mănăstirea Cozia are câștig de cauză¹⁹.

În ce-l privește pe Neagul, amintit la 1628, acesta este un personaj cunoscut nou și din alte documente. El apare, sub numele de „Neagul din Bordușani”, în două hrisoave din 1618²⁰, când cercetează, aături de alți boieri din județ, în numele domnitorului, o „pără” a lui Drăghici și Mușat din Blagoșteni²¹, „vecini” ai lui Gherghe armaș. Aceștia contestă dependența față de Gherghe armaș, dar se demonstrează că ei a vândut lui Mihai portar, unchiul lui Gherghe, atât ocinele, cât și libertatea lor.

La 24 iunie 1634, Matei Basarab dă un hrisov, prin care Radu din Cegani era iertat de „românie”, după ce plătiese o răscumpărare lui Stoica paharnic. Printre martorii acestei răscumpărări s-a aflat și popa Stoica din Bordușani. Este însă posibil ca și Dumeneacă, și Nenițiu, alți doi martori care apar în hrisov, să fi fost din Bordușani²². În 20 ianuarie 1652, atestăm și alți locuitori din sat, și anume pe Nedelco, fiul Șarbei din Bordușani, și soția lui, Tudora, fiata lui Nedelco din Steanca, care vând 100 de stânjeni din ocina Steancai (Stelnică) lui Moisi spătar²³.

Pentru o lungă perioadă de timp, lipsa documentelor ne permite să reconstituim evoluția satului. În schimb, în sec. XVIII, hărțile austriece ne arată apariția unor noi sate lângă Bordușani. Astfel, pe o hartă de la 1757, numită *Principatul Valahiei*, găsim, mai jos de Bordușani, spre Făcăeni, satul Lăteni. Acesta devine o prezență constantă pe hărțile ulterioare: în 1788, pe harta lui Herm I.F. Schmidt; în 1789, pe harta lui Franz Johan Joseph von Reilly; în 1791, pe harta lui Specht etc. Harta lui Specht, deosebit de bogată în detalii, reprezintă un izvor de primă mână pentru istoria întregului spațiu ialomițean. Pentru zona Borcei, ea ne relevă că există două sate Bordușani, Mari și Mici. Vechiul Bordușani se numește acum Bordușanii Mari. Confrontarea cu alte hărți mai târzii, ne sugerează, însă, că autorul inversează pozițiile celor două sate. *Harta României Meridionale*, de la 1864, este elocventă din acest punct de vedere: înaintând dinspre satul Cegani spre Făcăeni, găsim Bordușanii Mari, Bordușanii Mici și Lăteni.

Harta lui Specht confirmă și o informație păstrată în memoria colectivă a comunității, consemnată în 1943 de

primarul comunei Făcăeni: *„Altădată șoseaua care pleacă de la Fetești, trecea prin toate satele așezate pe malul stâng al Borcii.*

*Astăzi, însă, ea ocolește toate aceste sate, pe care le lasă în dreapta ei, pentru a merge direct să se întâlnească cu Făcăeni. Vinovată, pentru aceasta, este apa Borcei care a ros malurile, a dărâmat șoseaua, a înecat în valurile și sub mâcinăturile zapoarelor gospodării și sate întregi.”*²⁴

Formarea unor sate noi în regiune este surprinzătoare, dacă ne gândim la numeroasele războaie ruso-astrotomane, care se desășoară cu precădere la Dunăre, la fiscalitate excesivă, impuș de fanarioți în sec. XVIII, sau la unel cataclisme naturale, datorate în special capriciilor Dunării. Considerăm că apariția satelor Lăteni și Bordușanii Mici se datorează, într-o anumită măsură, și dispariției Orașului de Floci, petrecută pe la mijlocul sec. XVIII, atunci când locuitorii orașului se vor strămuta în locuri mai ferite²⁵. Cu siguranță, câteva familii se vor stabili pe moșia Bordușani, atrase, probabil, de promisiunile vreunui boier, aflat în căutare de forță de muncă.

Pe parcursul sec. XIX – înc. sec. XX, din punct de vedere administrativ, Bordușanii Mari și Mici au făcut parte, sub cesiv, din plășile Borcea, Balta, Bața Ialomiței și Piuța Pietrii, Fetești. Începând cu anul 1864, Bordușanii Mari și Bordușanii Mici a u format comuna Bordușani²⁶. Însă, în 1888, Bordușanii Mici au dispărut, satul fiind distrus de apele Borcei²⁷.

Stabilirea lipovenilor pe malurile Borcei

Spre sfârșitul secolului al XVII-lea, în Balta la bomești își fac apariția rușii lipoveni.

Comunitatea rușilor lipoveni din România are la bază două curente. Primii care s-au stabilit la Dunăre au fost cazacii de pe Don. În urma războaielor lui K. Bulavin (1707-1709), mulți cazaci, sub conducerea lui Ignatie Necrasov, s-au stabilit în ținutul Cubanului, iar mai târziu, în timpul țarinei Ana (1730-1740), s-au mutat în Turcia, unde era cunoscuți sub numele de igrat-cazaci sau nekrasovți (necrasovieni). Pe la 1775, aproximativ 5000 de cazaci zaporojenii se vor așeza în Delta Dunării. Între necrasovți și zaporojenii au izbucnit, de la bun început, ciocniri violente. În 1785, la invitația habsburgilor, zaporojenii vor urca pe Dunăre, stabilindu-se în zona de frontieră austro-otomană. La puțin timp, aceștia se întorc și se stabilesc între Hârșova și Silistra, având sediul principal la Seimeni²⁸.

Atât necrasovienii, cât și zaporojenii sunt folosiți în războaiele cu Rusia. Organizați în unități militare proprii, ei luptă alături de turci în războaiele din 1787-1792²⁹ și 1806-1812³⁰. De exemplu, la 1809, cazacii de la Seimeni sunt a stați în gamizoana cetății Ruscaci³¹.

Principala ocupație a acestora devine pescuitul, dar nu se feresc nici de agricultură sau comerț. La sfârșitul sec. XVIII, un călător rus îi găsea pe rușii lipoveni de la Dunăre în bazarul de la Istanbul, unde vindeau pește sărat, miere, cereale și piei, mărfuri ce le transportau până în capitala Imperiului Otoman pe calea apei³².

Treptat, numeroși lipoveni se vor așeza pe malul stâng al Dunării. Între anii 1831-1837, satul Lipoveni a existat între Bordușanii Mici și Lăteni. Într-un tabel întocmit de Isprăvnica județului Ialomița, din data de 8 iulie 1831, satul Lipoveni apare înregistrat cu 11 familii³³. Fiscalitatea ridicată determină părăsirea satului și reîngierarea locuitorilor la sud de Dunăre, unde vor întemeia satul Ghizdărești³⁴. Deși harta maiorului Pappazoglu, din 1864, atestă încă satul Lipoveni, situația se explică prin sursa folosită de acesta, și anume *Harta usă de la 1835*.

Pe măsura modernizării societății românești, tot mai mulți lipoveni se așază pe brațul stâng al Borcei, la Bordușani. La sfârșitul secolului al XIX-lea, numărul mare de elevi lipoveni, înscriși la școala din localitate, demonstrează că satul Bordușani avea o comunitate puternică de ruși lipoveni.

Confesional, aceștia aparțin cultului creștin ortodox de rit vechi, majoritatea fiind subordonată ierarhiei cunoscute sub numele de „Fântâna Alba” („popovi”) - adică cei cu popă), azi cu sediul la Brăila. Câteva

comunități lipovenești, aflate în special în județul Tulcea, sunt dependente de ierarhia de la Novozibkov din Rusia. Ele reprezintă curentul „be zpopovilor”, a celor fără popă³⁵.

La Bordușani, până în 1947, rușii lipoveni au ținut de curentul „be zpopovilor”, după care a u trecut la curentul majoritar, de „Fântâna Albă”³⁶.

Sat la granița româno-turcă

Conform păcii de la Adrianopol (1829), hotarul dintre Țara Românească și Turcia era stabilit pe talvegul Dunării. Cum ne aflăm sub ocupație rusească (1828-1834), organizarea pazei frontierelor se va face sub auspiciile rușilor. De-a lungul Dunării, s-a trecut la organizarea unor pic hete grănicerești. Conform reglementărilor oficiale, se organiza un pichet la 120 de familii³⁷. În Ialomița, în 1844, existau 52 de pichete, din care 40 erau străjuite de militari și 12 de sate³⁸. Localnicii de pe malul Borcei nu făceau excepție. Aștel, în 1833, satele Cegani, Bordușanii Mari și Mici, Lipoveni trebuiau să ofere 36 (Cegani) și 60 (restul) de cordonași³⁹ pentru paza pichetului de la Gura Vărsăturiu⁴⁰. Însă, de regulă, Bordușanii Mari și Mici asigurau paza pichetului Alionte, aflat în fața ostrovului cu același nume, așa cum locuitorii din Cegani asigurau postul din A tămaț⁴¹. Așadar, putem aprecia că întregul spațiu dintre brațele Alionte și Borcea, din dreptul Bordușanilor, Lipovenilor și Lătenilor, se afla sub supravegherea localnicilor. Așa cum altădată locuitorii purta u o răspundere colectivă pentru sarcinile fiscale, și acum exista o răspundere colectivă pentru asigurarea securității spațiului supravegheat.

Paza pichetelor nu era, însă, singura obligație a locuitorilor de pe malul Borcei. Astfel, ei trebuiau să construiască pic hetele. De exemplu, la pichetul Bătrâna (aflat tot în fața ostrovului Alionte) găsim „1 casă cu două odăi și 1 bordeiu cu tindă făcut de satul Bordușanii Mari și Mici”⁴². De asemenea, satele aveau obligația de a asigura pichetele cu luntreți⁴³.

Poziția avansată a satului, pe graniță, va crea locuitorilor noi probleme în timpul războaielor ruso-turce din sec. XIX. Războiul Crimeii (1853-1856) a debutat prin ocuparea Principatelor Române de către armata rusă. Cele mai importante confruntări dintre beligeranți se vor da, ca întotdeauna, la Dunăre, iar satul Bordușani nu este ferit de acestea. În martie 1854, rușii încep pregătirile pentru asediul Silistrei. Divizia a 15-a primește ordinul să se apropie de cetatea turcească. Grosul trupelor rusești urma să traverseze Dunărea pe la Brăila și Galați. Pentru a distra atenția turcilor, detașamentul colonelului Zurov, aflat la Tândărei, primește ordin să organizeze o diversivune în fața Hârșovei. În seara de 8 martie, acesta ajunge la Dunăre, unde, pe o distanță de 30 de verste⁴⁴, între Bordușani și Gura Gârlița, sunt aprinse ruguri mari, se cântă și sunt aduse 350 de bărci, bombardate imediat de turci. Dar, diversivunea este reușită: trupele ruse reușesc să treacă la sud de Dunăre. Mai mult, pe 16 martie, detașamentul lui Zurov ajunge să cucerească Hârșova⁴⁵.

Tensiuni mari se înregistrează și în timpul Războiului de Independență. Astfel, în 11 mai 1877, prefectul județului Ialomița, D. Brătianu, raporta că, în ziua de 7 mai, *„50 de cerchezi au furat, de la doi locuitori din comuna Bordușanii Mici, 50 de vite, trecându-le în Turcia cu luntrele. Tot în aceea zi, doi pescari care treceau râul Borcei, fiind surprinși de cerchezi și turci, unul a fost împușcat pe când voia să se lase în apă, iar pe celălalt prinzându-l la dus în Turcia”*⁴⁶.

Comuna Bordușani va plăti tributul sângelui și pe câmpul de luptă, prin Calman Gr. Iordache⁴⁷ și soldatul Vlădila Gheorghe, ultimul fiind ucis, la 30 august 1877, la atacul redutei Grivița⁴⁸.

Înceierea războiului, câștigarea Independenței, reîntregirea Dobrogeei cu statul român vor aduce liniștea mult dorită pe malurile Borcei.

Marii proprietari ai satului

După dispariția lui Socol Cornățeanu, ne lipsesc informațiile despre noii proprietari ai moșiei Bordușani. Aceștia apar doar începând cu secolul al XIX-lea. Astfel, în 1833, moșia Bordușanii Mici se afla în proprietatea Iordăresei Colcești, iar Bordușanii Mari aparțineau familiei Văcărești⁴⁹. Situația nu rămâne însă mult timp

(continuare în pagina 10)

(urmare din pagina 9)

aceeași. În 1837, înregistrăm neînțelegeri pentru un "codru de pământ", aflat între moșiile Bordușanii Mici și Bordușanii Mari, între alți proprietari, și anume Barbu Catargiu, Gheorghe Greceanu, "moșnenii cegăneni" ș.a.⁵⁰

Reforma agrară, întreprinsă de Al. I. Cuza în 1864, aducea speranțe și micilor proprietari din comuna Bordușanii Mari. 126 de familii erau împroprietărite cu aproximativ 1200 de pogoane. Cu această ocazie, constatăm că cei mai mulți locuitori ai comunei pot fi numiți adevărați gospodari: 80 de săteni făceau parte din categoria fruntașilor, 30 erau mijlocași, iar 16 – pălmași⁵¹. În 1867, unul dintre aceștia, Ioan Potrea Dragu, s-a situat pe locul 2 la concursul de plugari, organizat la Slobozia, "pentru buna cumpănire al plugului său care umbra fără a-l ține de coarne, pentru calitatea brăzdăturii și a repeziciunii boilor"⁵².

În 1906, proprietar în Bordușanii Mari este Gusi G., cu o suprafață de 4800 ha pământ arabil, 500 ha baltă și 2000 ha pădure⁵³. Moșia Lăteni aparține moștenitorilor lui N. Cămărășescu și este arendată lui Stoicescu G.⁵⁴. În 1912, Nicolae Popa, care apare la 1906 ca arendaș al moșiei Cegani, proprietate a moștenitorilor lui Evanghelie Zappa⁵⁵, a cumpărat o porțiune indiviză din moșia Bordușanii Mici - Lăteni⁵⁶.

Schimbări importante se petrec și după primul război mondial, când se înființează o nouă reformă agrară. În urma exproprierii din 1919, s-au luat de la proprietarii Bordușanilor Mici:

1. N. Popa – 406 ha și 5775 mp; a rămas cu 258 ha și 9000 mp
2. N. Filality – 125 ha și 6387 mp; a rămas cu 207 ha și 1000 mp
3. M. Cămărășescu – 125 ha și 6387 mp; a rămas cu 207 ha și 1000 mp
4. Sevasta Cămărășescu – 127 ha și 6387 mp; a rămas cu 207 ha și 1000 mp⁵⁷.

Se observă că suprafețe mari au fost scoase de sub expropriere. La fel se întâmplă și pe moșia Bordușanii Mari, unde, în 1924, Leonida G. Gusi apare ca proprietar peste 2413 ha⁵⁸, iar după câțiva ani, N. G. Popovici stăpânea 2225 ha⁵⁹. Această situație se datoră legii agrare, care scotea de sub expropriere partea inundaabilă a moșiilor, dar cu o condiție: realizarea unor lucrări de ameliorare. Pentru a face față cerințelor, cei mai mulți proprietari din zona Borcei vor intra în "Asociațiunea de ameliorații funciare "Borcea de Jos", care avea sediul la București. În 1935, după ce va constata că această condiție s-a respectat, proprietarii făcând la Bordușanii "ameliorații piscicole", Ministerul Agriculturii și Domeniilor va scoate definitiv terenul acestora de sub expropriere⁶⁰.

La 1 decembrie 1924, moare Nicolae Popa (Poppa). În urma evaluării averii, se constată că cei doi frați, Hortensiu și Aurelian, moștenesc 392 ha și 77 ari la câmp, 2905 ha în baltă⁶¹, precum și un corp de case în construcție și conacul pe ntru locuință.

După un lung proces cu Zoe Meitani, finalizat în 1929, frații Popa fac un schimb de terenuri cu cea dintâi: ce deață 3000 de pogoane în baltă (pădure, răchitișuri, ape etc.) și prime se de la Zoe 207 ha teren arabil la câmp, conacul și toate a careturile⁶².

În 1941, cei mai importanți proprietari din Bordușanii Mari erau M. Berceanu (1150 ha), C. Gheorghiu (50 ha) și Zelu Popa (300 ha)⁶³.

Biserica

Documentul din 24 iunie 1634 (cităm mai sus), din timpul lui Matei Basarab, în care este amintit drept marțor popa Stoica din Bordușanii Mari, reprezintă prima dovadă a organizării religioase timpurii din sat⁶⁴.

De-a lungul timpului, în Bordușanii Mari au existat mai multe biserici, dispărute din cauza capriciilor Borcei. Acestea "erau construite din bărne de salcie lipite cu pământ și acoperite cu stuf, dar erau mai mărunt pentru a nu se deosebi dintre casele oamenilor. Acest lucru se datoră faptului că tătarii treceau deseori pe malul stâng al fluviului și jefuiau satul"⁶⁵. Astfel a fost construită o biserică pe la anul 1758⁶⁶. Un nou lăcaș de cult se va ridica la 1838, având hramul Sfântului Ierarh Nicolae⁶⁷. La Bordușanii Mici biserica avea hramul Adormirii Maicii Domnului⁶⁸. Pe la 1833, la Bordușanii Mari oficia preotul

Borđușanii, coordonate istorice

Neagu, ajutat de țârcovnicul Manolache⁶⁹, iar la Borđușanii Mici găsim, la aceeași dată, pe preotul Nițu⁷⁰.

Între anii 1895-1898 biserica Sfântului Ierarh Nicolae a fost refăcută din temelie, prin contribuția comunității locale și prin eforturile preotului Ștefan Popescu⁷¹. Din pisania bisericii, aflăm că "această sfântă biserică a fost tâmosită la 29 martie 1898...".

"Biserica are un plan trilobat, cu tindă adăugată ulterioară. Se remarcă cele două turle cu un plan pătrat, ridicate deasupra pronaosului, precum și lipsa turlei deasupra încăperii naosului. Edificiul prezintă elemente de stil eclectic, aspectul său amintind de bisericile în stil baroc din Transilvania"⁷².

În 1995, biserica va cunoaște reparații capitale, fiind refinițată în anul 2002⁷³. În prezent, acest lăcaș reprezintă unul dintre monumentele importante ale satului.

Școala

După a doptarea Regulamentelor Organice (1831), în Țările Române se trece la organizarea sistematică a învățământului național. Acesta pătrunde treptat și în satele de pe malul Borcei.

La 1835, Ocărmuirea județului Ialomița comunica Departamentului din Lăuntru numărul școlilor din județ și elevii existenți. Borđușanii nu apar în tabel⁷⁴. În schimb, în tabelul din 30 decembrie 1838, întocmit de subocărmuire a plasei Borcea, cuprinzând numele satelor unde s-au deschis școli și numărul elevilor, apar Borđușanii Mici cu 11 elevi⁷⁵. Învățător era popa Niță Tache⁷⁶.

La 1 octombrie 1839, popa Niță Tache era numit ca învățător și la școala din Borđușanii Mari, unde îl găsim inclusiv în 1844⁷⁷. În același an, la Borđușanii este atestat ca învățător și Mihai Boiangiu, absolvent al școlii normale din Cărlărași⁷⁸. La 1857, la școlile din Cegani și Borđușanii era numit Mitu Popescu, acesta desfășurându-și activitatea și în momentul unirii lui Al. I. Cuza⁷⁹.

Un recensământ al școlilor, realizat în aprilie 1844, ne arată că școala din Borđușanii avea 2 odăi⁸⁰.

Numărul elevilor variază de la an la an. Astfel, în 1843-1844, avem 12 elevi⁸¹, în 1844-1845 – 9 elevi⁸², în 1848-20 de elevi⁸³, în 1864- 32 de elevi⁸⁴. Explozia demografică, înregistrată în a doua jumătate a sec. XIX – începutul sec. XX în întreaga Bărăgan, nu vaocoli Borđușanii, lucru ce poate fi observat și în creșterea efectivelor școlare. În anul școlar 1899-1900, găsim, în cele patru clase ale școlii, 73 de elevi⁸⁵, iar în anul școlar 1901-1902 – 94 de elevi⁸⁶. Până în 1911 populația școlară se va dubla, atingând cifra de 227 de elevi⁸⁷!

Confruntată cu creșterea accelerată a populației, comunitatea din Borđușanii ridică la 1896 o școală nouă, din cărămidă⁸⁸. În 1924, se construiește o altă școală, aceasta păstrându-se până astăzi⁸⁹. În preajma primului război mondial, la Borđușanii s-a ridicat și o grădiniță ("grădina de copii"), una din cele două, câte existau în județ, și singura care a funcționat în timpul ocupației germane din anii 1916-1918⁹⁰.

La răscrucea secolului XIX-XX, apostolii Borđușanilor sunt învățătorii Haralambie Căteșu, Coman Ionescu și Bălașa Clonaru⁹¹. Activitatea acestora este mai mult decât exemplară, ei reușind să transforme mica școală într-un model pentru învățământul rural din Ialomița. Într-un raport de inspecție școlară, din anul 1906, se spune că școala mergea "perfect de bine"⁹². Atât de apreciată era munca învățătorilor din Borđușanii, încât, în 1911, unul dintre aceștia, Coman Ionescu, a devenit rețor școlar pentru județul Ialomița⁹³. În 1924, acesta era încă învățător la Borđușanii⁹⁴.

Viața locuitorilor: între arhaic și modern

Organizarea satului și a comunității locale este greu de reconstituit, dar, din fericire, ni s-a păstrat o descriere magistrală a comunei Cegani, realizată în 1943 de notarul I.C. Ionescu⁹⁵, iar numeroase aspecte ale acesteia pot fi extrapolate la toate satele de pe malul Borcei, inclusiv la Borđușanii.

În ce privește organizarea satului, aflăm că "aproape toate gospodăriile locuitorilor din comună sunt grupate pe o suprafață de circa 2 km². Satul nu este întocmit după un plan, totuși o parte din sate are străzile și gospodăriile aliniate. Casele sunt frumos aranjate de o parte și alta a străzilor. Restul străzilor sunt un fel de ulițe strimte și întortocheate. Din cauza lipsei de piatră, aproape nici una din străzi nu este împietruită, așa încât după ploaie circulația pe străzile satului devine anevoioasă".

Viața localnicilor este guvernată, timp de secole, de capriciile Borcei. "Pe timpuri ploioase și după ridicarea zăpezilor, apele brațului Borcea cresc vertiginoase, se revărsă peste maluri și inundă toată lunca (...). Câteodată chiar și gospodăriile locuitorilor (...) în același timp, tot timpul dintre Borcea și Dunărea propriu-zisă este acoperit aproape complet de revărsarea apelor. Foarte încet apoi, apele se retrag lăsând între Borcea și Dunărea foarte multe lacuri și bălți din care aproape în tot timpul anului se vânează pește în cantități foarte mari. (...) Cea mai mare parte din peștele vânat este transportat la gara Fetești, de unde este trimis apoi pentru alimentarea populației Capitalei, orașele Ploiești, Craiova, Buzău etc."

Balta Ialomiței nu asigură, însă, doar pește. "Tot în acest timp băltoș, se găsește întinse păduri de salcie care se exploatează mai ales pentru foc. După retragerea apelor, parte din acest teren este folosit pentru pășunatul vitelor, iar parte din el chiar pentru semănături. De cele mai multe ori însă fiind se mănânce țârzii după retragerea apelor; semănăturile nu pot ajunge la maturitate...".

Cei mai mulți locuitori, în proporție de 98%, "se ocupă cu agricultura și creșterea avitelor, pământul de câmp fiind bun pentru această îndeletnicire. Locuitorii sunt harnici pricepuți și muncitori. Majoritatea locuitorilor au gospodării frumoase și bine îngrijite. Țigani sunt în special muzicanți, iar alții se ocupă cu munca manuală pe la gospodării mai bogate din sat sau își găsesc de lucru prin satele vecine. În comună mai sunt și un număr de 10 comercianți, dintre care 4 au debite de băuturi spirtoase. Toți comercianții sunt de neam român, iar comerțul este destul de dezvoltat. Pe lângă comerțul obișnuit, se mai face un întins comerț cu peștele vânat din numeroasele bălți și lacuri de pe teritoriul comunei. Se vânează pe an circa 200 vagoane de pește de diferite specii și calități. O parte din el rămâne pentru hrana populației din comună, dar cea mai mare parte se trimite spre a fi vândut pentru hrana populației...".

Urmărind *Harta României Meridionale*, din 1864, mai putem observa numeroasele grădini care există atât în Borđușanii Mari, cât și în Borđușanii Mici.

Secolul XX va pătrunde în cet, dar sigur, în acest cadru. Astfel, în anii 1902-1904, comuna Borđușanii, alături de alte comune, a fost conectată la rețeaua de telefonie⁹⁷.

Un pas important era parcurs în 1907, atunci când județul construia digul de la Borđușanii, primul semnal că se încearca o controlare a fenomenelor naturale din Balta Borcei. În 1919, a acesta este rupt, în timpul inundațiilor, și reparat de autorități⁹⁸.

O altă măsură importantă, de încurajare a activităților economice din comună, a fost înființarea băncii "Cuza vodă", în 1902, având ca președinte pe H. Căteșu (învățătorul din sat), iar ca vice-președinte pe Fl. Ionescu⁹⁹. Aceasta va rezista până în 1931, când, probabil, din cauza recesiunii mondiale, a fost lichidată¹⁰⁰.

Tot la începutul secolului XX, în 1906, atestăm la Borđușanii măsuri de organizare medicală. Comuna făcea parte din Circumscripția V Călărași, având reședința la Călărași, iar ca medic de plasă pe Alexandru Rudescu. De asemenea, în sat exista un agent sanitar (sau felker), Nicolae Alexandrescu, și o moașă, Maria S. Vasilescu¹⁰¹.

În perioada interbelică, economia comunei își continuă dezvoltarea. Un rol important îl are cooperativa "Salvatorul țăranului", dar înregistrăm în comună și numeroși croitori, băcani, cârciumari și chiar o manufactură, ce aparține lui Borșaru Ion¹⁰². În 1935, în Borđușanii, se inaugura un Cămin Cultural, precum și o troiță în amintirea eroilor căzuți în războiul din 1916-1919¹⁰³.

(continuare în pagina 10)

(urmare din pagina 10)

Cupușin timp înainte de instalarea regimului comunist în România, pretorul plăși Fetești surprindea, în 20 ianuarie 1943, următoarea imagine: "Comuna Bordușani Are una biserică curată, încăpătoare, 1 casă rugăciuni lipovenească, 1 singur local de școală curat dar fără curte, pentru recreația copiilor, cu locuința directorului, 1 local de Cămin Cultural încăpător în care este și dispensar, circumscripție medicală. Ca industrie, 2 localuri de moară, 1 presă de ulei, 4 cărciumi și 6 băcării; ca instituții are local de primărie, postjandarmi, percepție și 3 cherhanale de pește."¹⁰⁴

Satul Bordușani în perioada postbelică

În anul 1949, în România, începea procesul colectivizării, proces ce nu va ocoli comuna Bordușani. Sătenii se vor lăsa cu greu convinși să-și cedeze bunurile și să accepte noile structuri economice de tip CAP. Analiza cererilor de retrocedare a pământului, de după 1991, ne oferă posibilitatea de a constata că, în primii ani, foarte puține familii vor accepta colectivizarea: 1950 – 13 persoane; 1951 – 5; 1952 – 8 etc. Cei mai mulți, 179 de bordușaneni, se vor înscrie în anul 1957¹⁰⁵. Cu siguranță, autoritățile comuniste au găsit mijloace de convingere pentru localnici, așa cum se întâmpla, de exemplu, în 1949, când preotul Andrei Ioroga (Iorcu), din Bordușani, a fost închis pentru "uneltire împotriva ordinii sociale"¹⁰⁶.

Deși în perioada comunistă s-au înregistrat importante acțiuni de modernizare în comună (electrificare, asfaltare, rețea de apă potabilă etc.), comunitatea tradițională va suferi transformări radicale, așa cum s-a întâmplat cu toate satele românești.

Un loc aparte, în această perioadă, l-a avut satul Lătești, construit de deportații din Banat și Mehedintzi, în 1951, la mică distanță de Bordușani. Satul va ajunge să "găzduiască" numeroși deportați politici, cum ar fi: Maria Antonescu (între 1955-1964, cu mici întreruperi), Ghiță Pop (fost ministru P.N.T., fost secretar general al P.N.T.), Elena Codreanu (soția lui Corneliu Zelea Codreanu), Paul Goma, Adrian Marino, Nicolae Bălbă etc.

După cum își amintește Constantin Dumitrescu-Cunctator, toți erau "cu domiciliu obligatoriu, nu aveam voie să parăsim locul, munceam la săpă sau plantam ploi și salcii"¹⁰⁷.

Deportații munceau, de regulă, la IAS Bordușani, șantierul din Fetești și SMT Făcăeni¹⁰⁸.

Deși cei mai mulți deportați au părăsit satul în 1964, Lăteștii a mai rezistat, ultima casă fiind demolată în 1976.

Prăbușirea regimului comunist și implicat a formelor economice specifice mediului rural (CAP, IAS, AEI) au provocat mari probleme economice și sociale comunității locale. Astfel, în 2005, comuna avea o populație de 5243 de locuitori, din care doar 208 aveau un loc de muncă stabil¹⁰⁹. Cu siguranță, spiritul gospodăresc și combativ al locuitorilor, înregistrat timp de atâtea secole în sat, nu va permite menținerea acestei situații. Cât de curând, sperăm, oaspeții comunei vor putea constata, așa cum face a revizorul școlar la școala din sat în 1906, că lucrurile merg "perfect de bine"¹¹⁰!

NOTE

¹ Datele arheologice au la bază studiul lui Florin Vlad și Gheorghe Matei, *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Iași* (Ialomița), în "Ialomița. Studii și cercetări de arheologie, istorie, etnografie și muzeologie", vol. IV, Slobozia, 2003-2004, 197-220.

² C. Brătescu, *Mișcări epirogenetice și caractere morfologice în Bazinul Dunării de Jos*, în "Analele Dobrogei", 4, 1920, p. 569-597; V. Morfeș, *Balta Ialomița. Contribuții la cunoașterea părții de nord a ei*, în "Analele Dobrogei", 1924-1925, V-VI, passim; I. Barnea, *O cercetare arheologică pe Borcea*, în "Revista Muzeelor", 2, III, 1966, p. 157.

³ Silvia Marinescu-Bilcu et alii, *Archaeological researches at Bordușani-Popina (Ialomița county). Preliminary report 1993-1994*, în "Cercetări Arheologice", X, București, 1997.

⁴ Mulțumim și pe această cale autorilor pentru informațiile puse cu amabilitate la dispoziție.

⁵ Inedit. Cercetări de teren efectuate de Gh. Matei și F. Vlad.

⁶ Inedit. Cercetare de teren realizată de F. Vlad și C. Bem.

⁷ Inedit. Cercetare de teren efectuată de F. Vlad.

⁸ Inedit. Cercetare de teren efectuată de N. Conovici.

⁹ *Tezaur de documente ialomițene (1392-1944)*, vol. I, București, 1991, doc. 6, p. 37-38 (în continuare, *TDJ*).

Bordușani, coordonate istorice

¹⁰ Ștefan Grigorescu, *Așezări și monumente ialomițene*, Slobozia, 2006, p. 57.

¹¹ Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova*, București, 1971, p. 161-162.

¹² Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, vol. VI, ediția a II-a, volum îngrijit de Ștefan Andreescu, București, 2000, p. 50.

¹³ *Ibidem*, p. 62. Vezi și A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. I-V, ediția a IV-a, volum îngrijit de Maria Simionescu și Nicolae Stoicescu, București, 1993, p. 31.

¹⁴ *Lătopieșul cantacuzinesc*, în "Cronici munteni", ediție îngrijită de M. Gregorian, studiu introductiv de Eugen Stănescu, vol. I, București, 1961, p. 161.

¹⁵ *Catalogul documentelor Țării Românești, vol. III (1621-1632)*, București, 1978, doc. 587, p. 293.

¹⁶ *Ibidem*, doc. 593, p. 296.

¹⁷ Moștean – proprietar a cărui moșie era de moștenire.

¹⁸ *Ibidem*, doc. 841, p. 427. Vezi și *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească, vol. I, XXI, București, 1969, doc. 134, p. 290-292 (în continuare, *DRH*).

¹⁹ *Catalogul documentelor Țării Românești din Arhivele Naționale*, vol. VII (1650-1653), întocmit de Marcel-Dumitru Ciucă, Silvia Vătafu Găitan, Melentina Bărgan, București, 1999, doc. 80, p. 45.

²⁰ *Documente privind istoria României, veacul XVII, B, Țara Românească, vol. III (1616-1620)*, București, 1951, doc. 162, p. 189 și doc. 222, p. 248-249 (în continuare, *DIR*).

²¹ În mai multe lucrări se susține, eronat, că Drăghici și Mușat sunt din Bordușani. Documentul este, însă, foarte precis, arătând că cei doi sunt din Blagodești.

²² *DRH*, B, Țara Românească, vol. XXIV, București, 1974, p. 408.

²³ *Catalogul documentelor Țării Românești*, vol. VII, doc. 570, p. 203.

²⁴ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Ialomița (în continuare, DJANI), Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 73/1943, f. 12.

²⁵ Anca Păunescu, *Orașul de Floci. Un oraș dispărut din Muntenia medievală*, Târgoviște, 2005, p. 28.

²⁶ Aureliu Ursescu, *Anuarul județului Ialomița pe 1906*, Călărași, 1906, p. 258.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Vezi <http://www.cultinfo.ru/fulltext/1/001/007/036/36760.htm>.

²⁹ A.I. Glagkii, *Acțiunile de cercetare întreprinse de M.I. Kutuzov în regiunea Izmailului*, în "M.I. Golenishev-Kutuzov: Materiale ale conferinței științifice, dedicate comandantului de oșă", Sankt Petersburg, 1993, p. 30-31 (în limba rusă).

³⁰ <http://www.cultinfo.ru/fulltext/1/001/007/036/36760.htm>

³¹ *Ibidem*.

³² <http://allbest.ru/library/texts/proza/stlm2/11.shtm>.

³³ *TDI*, doc. 61, p. 103.

³⁴ A. Ursescu, *op. cit.*, p. 459.

³⁵ http://www.crl.ro/lipoveni_religie.php

³⁶ <http://forum.pocait.ro/viewtopic.php?t=527>

³⁷ M.I. Bogdanovici, *Războiul Crimeii (1853-1856)*, volumul I, Sankt Petersburg, 1877.

³⁸ *TDI*, doc. 126, p. 167.

³⁹ Soldați de cordon, grăniceri.

⁴⁰ DJANI, Fond Pretura județului Ialomița (1830-1849), dosar 106/1833, f. 277v.

⁴¹ *Ibidem*, f. 237.

⁴² *Ibidem*, dosar 133/1833, f. 172.

⁴³ *Idem*, Fond Subocărmuirea plășii Balta (1833-1839), dosar 19/1834.

⁴⁴ O versta = 1 km și 75m.

⁴⁵ Vitalie Buzu, *Județul Ialomița și Războiul de Independență: aspecte mai puțin cunoscute*, în "Helis", anul IV, nr. 5, mai 2006, p. 1 și 22.

⁴⁶ *TDI*, doc. 197, p. 232.

⁴⁷ Aureliu Ursescu, *op. cit.*, p. 120.

⁴⁸ Alexandru Vlădăreanu, *Războiul de Independență din 1877 și județul Ialomița*, în "Ialomița. Studii și comunicări", Slobozia, 1977, p. 127.

⁴⁹ DJANI, Fond Pretura județului Ialomița (1830-1849), dosar 65/1833, f. 13v.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar 100/1837. Vezi, de exemplu, f. 46.

⁵¹ *TDI*, doc. 187, p. 221.

⁵² *Ibidem*, doc. 185, p. 219.

⁵³ A. Ursescu, *op. cit.*, p. 202.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 218.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 217.

⁵⁶ DJANI, Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 21/1938, f. 202.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 208.

⁵⁸ *Anuarul "Socec" al României Mari, vol. II, Provincia (1924-1925)*, București, 1925, p. 365.

⁵⁹ DJANI, Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 21/1938, f. 41.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 51. Hoărărea este publicată în "Monitorul Oficial" din 13 iunie 1935.

⁶¹ *Ibidem*, f. 116 și f. 117.

⁶² *Ibidem*, f. 202.

⁶³ *Ibidem*, dosar 49/1941, f. 113.

⁶⁴ *DRH*, B, Țara Românească, vol. XXIV, București, 1974, p. 408.

⁶⁵ Biblioteca Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, fond Istoric parohial, dosar Parohia Bordușani, județul Ialomița, *Scurt istoric*, 3 pag.

⁶⁶ *Ibidem*. Din nefericire, autorul nu precizează sursa folosită.

⁶⁷ Șt. Grigorescu, *op. cit.*, p. 57.

⁶⁸ DJANI, Fond Prefectura județului Ialomița (1830-1849), dosar 65/1833, f. 13v.

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*. Nicolae Nitulescu, un important teolog român din sec. XIX și decan al Facultății de Teologie din București (1893-1896), s-a născut la 19 septembrie 1837, la Bordușani, în familie de preot. Probabil, era fiul acestui preot Nău (sau popa Nău Tache, cum mai este numit).

⁷¹ Fond Istoric parohial, Dosar Parohia Bordușani.

⁷² Șt. Grigorescu, *op. cit.*

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *TDI*, doc. 98, p. 135.

⁷⁵ *Ibidem*, doc. 110, p. 153.

⁷⁶ *Ibidem*, doc. 109, p. 152.

⁷⁷ Gh. Părnuță, *Istoria învățământului din județul Ialomița (1300-1918)*, vol. I, Slobozia, 1978, p. 108.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 104 și 112.

⁷⁹ *Ibidem*, p. 187 și 201.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 125.

⁸¹ *Ibidem*, p. 125.

⁸² *Ibidem*, p. 126.

⁸³ *Ibidem*, p. 128.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 256.

⁸⁵ DJANI, Fond Școala generală Bordușani, dosar 1/1899-1900.

⁸⁶ *Ibidem*, dosar 294/1901-1902, f. 29.

⁸⁷ Gh. Părnuță, *op. cit.*, p. 258.

⁸⁸ DJANI, Fond Școala generală Bordușani, dosar 294/1901-1902, f. 39.

⁸⁹ Șt. Grigorescu, *op. cit.*

⁹⁰ *TDI*, doc. 257, p. 277.

⁹¹ DJANI, Fond Școala generală Bordușani, dosar 294/1901-1902, f. 29.

⁹² Apud Gh. Părnuță, *op. cit.*, p. 266.

⁹³ *Ibidem*, p. 260.

⁹⁴ *Anuarul "Socec"*, p. 365.

⁹⁵ DJANI, Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 73/1943, f. 18, 18v, 19, 19v, 20.

⁹⁶ Să nu uităm că autorul scrie în timpul celui de-al doilea război mondial, după mai mulți ani de "românizare" a economiei și instituțiilor.

⁹⁷ A. Ursescu, *op. cit.*, p. 127.

⁹⁸ DJANI, Fond Prefectura județului Ialomița, dosar 11/1919, f. 14.

⁹⁹ A. Ursescu, *op. cit.*, p. 157.

¹⁰⁰ DJANI, Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 73/1943, f. 11.

¹⁰¹ A. Ursescu, *op. cit.*, p. 48-52.

¹⁰² *Anuarul "Socec"*, p. 365.

¹⁰³ DJANI, Fond Pretura Plăși Fetești, dosar 73/1943, f. 11.

¹⁰⁴ *Ibidem*, f. 8.

¹⁰⁵ apud N. Manolache, *Contribuții la monografia comunei Bordușani, județul Ialomița*, lucrare de licență, Constanța, 2005.

¹⁰⁶ http://prod.uculcomunismului.com/mar-turii/fondur/iaoanitoiu/ortodoxa/preoti_ortodocsi_5/preoti_ortodocsi_5.pdf

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ Viorel Marineasa și Daniel Vighi, *Rusa lui '51. Fragmente din deportarea în Bărăgan*, Timișoara, 1994, p. 230.

¹⁰⁹ Direcția Județeană de Statistică Ialomița, *Fișă statistică, com. Bordușani*.

Independența în Județul Ialomița

La 9 mai 2007 s-au împlinit 130 de ani de când marele nostru om politic Mihail Kogălniceanu proclama în Camera Deputaților Independența României: "Suntem independenți; suntem națiune de sine stătătoare".¹

Ialomițenii, alături de ceilalți frați români, au contribuit la transformarea acestui deziderat vechi de secole într-o realitate concretă. Lipsa documentelor originale în depozitele Direcției Județene Ialomița a Arhivelor Naționale a determinat folosirea altor surse de informare (cărți) care chiar dacă nu sunt dovezi palpabile ale acelei epoci, totuși au fost utile în demersul de reconstituire a evenimentelor perioadei 1877 – 1878 în județul nostru.

Aflată la granița cu Imperiul Otoman, Ialomița a fost prinsă în vârtoarea războiului încă din primele momente ale conflictului ruso-românoturc, acțiunile inamicului trecând rapid de la manifestări de intimidare a populației civile la violențe fizice directe.

Și tuia creață impunea măsuri de contracarare a acestor acțiuni, un rol important în acest sens avându-l forțele de ordine ale Ministerului de Interne – prefect, subprefect, batalionul de miliție, jandamii, grănicerii – care alături de armată s-au achiat cu succes de misiunile primite.

Aceste forțe de ordine au îndeplinit un rol deosebit de important în asigurarea celor necesare amatei române pe frontul de luptă, în organizarea producției agricole și industriale, a transporturilor și încadrării trupelor rusești și românești, în realizarea ordinii publice precum și în activitatea de descoperire și anihilare a acțiunilor agenților spionajului inamic.²

Încă înainte de declararea oficială a stării de război între România și Poarta Otomană, în județul Ialomița s-au înregistrat numeroase jafuri, răpiri și crime comise de turci asupra populației pașnice românești.

La 19 aprilie 1877, prefectul județului Ialomița telegrafia din Călărași Ministrului de Interne, Ion C. Brătianu, jafurile și omorurile comise de turci în comuna Maltezi:

"În balta moșiei Maltezi, 4 făcători de rele, amați cu puști și pistoale, au prădat țârla d-lui N. Runceanu, au omorât pe Stoica Runceanu și au trecut Dunărea în Turcia. Comunicând acestea, rog a nu ridica batalionul de dorobanți spre a ne putea păzi bălțile în contra brigandajului"³

În data de 26 aprilie 1877, Mihail Kogălniceanu în calitate de Ministru de Externe aduce telegrafic la cunoștința agenților diplomați de la Viena, Paris și Roma faptele de cruntă barbarie la care turcii recurgeau împotriva populației civile încă înainte de a fi declarat conflictul deschis între români și turci: bombardarea fără discernământ a orașelor și satelor în care nu staționau trupe românești sau rusești printre care era amintit și Călărașul, pirateria intensă desfășurată la ordinele date de autoritățile superioare otomane exemplificându-se cazul înregistrat la 25 aprilie în localitatea Gura Ialomiței unde vase încărcate cu lemn au fost răpite de vapoarele de război turcești dar și repetatele jafuri ale bandelor neregulate de bași – buzuci și turci pe malul românesc.⁴

Jafurile, răpirile și omorurile au continuat și în prima parte a lunii mai așa cum arată rapoartele Prefecturii adresate Ministerului de Interne:

"La 6 curent 10 turci au luat din balta moșii Făcăeni pe locuitorii Mitu Purică și Neagu Vraciu, care vând pește, zece bivoli, doi viței și un bou.

Tot la 6 curent 150 ascheri cerchezi și tătari au luat lui Ioan Lungu din balta moșii Bordușani 85 vite comate împreună cu păzitorul lor și tot ce avea la țârlă, trecându-le Dunărea cu opt vase mari și două luntri.

La 8 curent mai mulți cerchezi armați au venit pe malul Borci aproape de comunele Făcăeni și Găița unde întâlnind 12 locuitori care mersese a scoate vitele din baltă i-au luat la goană și neputând [u-i] ajunge a[și] luat vitele găsite pe malul Borcii, și s-a dus cu ele în Turcia"⁵

Explozia de bucurie care a cuprins întreaga țară ca urmare a proclamării Independenței României s-a materializat și în Ialomița printr-o telegramă transmisă telegrafic în chiar ziua de 10 mai 1877 prin care 119 locuitori ai județului salutau cu entuziasm această decizie:

"Actul măreț de independența țării, votat de Corpurile Legiuitoare, a umplut de bucurie inimile noastre. Facă ceul ca prin forțe unite, să menținem, sus și tare, drepturile ce decurg din acest act"⁶

Teama justificată față de acțiunile de spionaj a impus măsuri de strictă supraveghere a persoanelor care după ce fuseseră răpiți de turci au reușit să scape întorcându-se în țară. Circulara Ministerului de Interne din 1 iunie 1877 adresată prefectilor din județele de lângă Dunăre este elocventă:

"Toți indivizii indigeni care au fost hrăpiți de Turci și, sau au scăpat sau au fost liberați și s-au întors în țară, până la trecerea oștilor peste Dunăre, să-i aveți sub de-aproape priveghere trimetându-i pe cei din sate la suprefecturi, iar pe cei din orașe în vegherea poliției locale"⁷

Dar nu numai aceste persoane erau în atenția autorităților locale, străinii fiind o altă categorie vizată. Astfel, în localitatea Piuă Petrii, la 8 iunie 1877, s-a înregistrat un incident legat de persoana reprezentantului agenției austriece de vapoare, Sonnewend, bănuț a fi spion de către autoritățile militare locale.⁸

Pe tot parcursul războiului, Ialomița a jucat un rol important ca teritoriu de tranzit pentru trupele rusești dar și ca bază de aprovizionare cu materii prime a armatei. În lipsa rețelei de cale ferată, căruțași din județ au fost cei care asigurau transporturile cu carele lor în zona de operațiuni militare, transporturi care deveneau pe măsura apropierii iemii tot mai greu de realizat.

Grăitor este documentul emis în Slobozia la data de 3 decembrie 1877, prin care patru căruțași adresau următoarea rugămintă Ministrului de Interne:

"Transporturile de tot felul de la începutul resbelului până azi nu au lovit decât pe noi locuitorii din Slobozia, județul Ialomița, care se găsește în drumul armatei ruse, având chiar azi fiecare casă câte patru și șase soldați.

Acum ne vedem executai de autoritatea comunală a 30 care pentru Plevna, iarna [de] acum înainte fiind în toată puterea ei.

Suntem amenințați a pierde vitele fiind foarte slabe de multe transportate ce am făcut la București, Călărași, Oltenița și Buzău. Subsemnații după autoînțiața întregii comuni, vă rugăm cu lacrimi, binevoiiți a ne apăra de acest transport dând ordin a se lua de la comunele pe unde n-a circulat trecerea armatei.

Plecați.

M. Stănculescu, G. Dobre, D. Dumitrescu, Stancu Dinu"⁹

Ialomița, județ eminentamente agricol, a aprovizionat frontul cu cereale, animale și căruțe, situația centralizată din decembrie 1877 privind rechizițiile din timpul anului înaintată de prefectură Ministerului de Interne cuprinzând următoarele date:

- 41.980 kg. grâu;
- 2.500 kg. orz;
- 1.900 vite (boi și vaci);
- 100 căruțe cu cai;
- a treia parte din brânza sărată a locuitorilor;
- a trei-a parte din fasolea, linte și pastrama deținută de locuitori.¹⁰

De un real folos pentru nevoile ostașilor români au fost și donațiile numeroșilor ialomițeni care erau cu gândul alături de frații lor care își jertfeau viața pe câmpul de luptă în numele idealului național, donații care constau în general din sume de bani și obiecte vestimentare. Astfel în ziua de 12 iunie 1877, în zona Urziceni s-a colectat suma de 105 lei de la un număr de 20 persoane, o cămașă, o pereche de pantaloni, două perechi de obiele de pânză, două șervete și prosoape toate acestea din urmă de la un număr de 3 persoane.¹¹

Implicarea ialomițenilor în susținerea războiului de Independență, de la funcționarii administrației locale la oamenii de rând, ne conferă nouă celor de azi posibilitatea de a fi mândri de acțiunile înaintașilor noștri, care alături de românii din celelalte colțuri ale țării, au făcut încă odată cunoscut lumii că acest popor mic, dar viteaz, de la granița Dunării, este gata oricând să-și apere cu prețul vieții idealurile sale naționale.

Note:

1. Direcția Județeană Ialomița a Arhivelor Naționale, M. Of. Nr. 118 / 27 mai 1877, p.345 I;
2. Vasile Bobocescu, "Momente din istoria Ministerului de Interne", vol. I, 1821 – 1944, Editura Ministerului de Interne, p.59;
3. Direcția Generală a Arhivelor Statului din România, "Tezaur de documente ialomițene 1392 – 1944", vol. I, București, 1991, p.230;
4. Academia R.P. Române, "Documente privind Istoria României. Războiul pentru Independență", vol. II, (1 ian. 1877 – 9 mai 1877), Editura Academiei R. P. Române, p. 424;
5. Idem, vol. III, (9 mai 1877 – 15 iunie 1877), p. 43;
6. D.G.A.S. din România, "op. cit.", p. 231;
7. Academia R.P. Române, "op. cit.", vol III, (9 mai 1877 – 15 iunie 1877), p. 477;
8. Ibidem, p.622;
9. Idem, vol. VIII, (1 dec. 1877 – 15 ian. 1878), p. 45;
10. D.G.A.S. din România, "op. cit.", p. 235 – 236;
11. Ibidem, p. 232 – 233.

Tătaru Ionel Cristian
D.J.A.N. Ialomița

COMUNITĂȚILE MOȘNENILOR IALOMIȚENI (I)

(urmare din pagina 8)

Ieșire a din devălmășie, observabilă prin hrisoave din a doua jumătate a secolului al XVI-lea îndeosebi, și accentuată în secolul al XVII-lea, se făcea în condiții bine stabilite. Megieșul care dorea să iasă din devălmășie trebuia să obțină întâi o poruncă domnească, prin care se arăta u cei 12 (mai rar 6) megieși hotarnici i care luau parte la delimitarea părții celui care ieșea din devălmășie. Răvașul domnesc nominaliza megieșii care luau parte la hotărnicie, numiți de obicei „boieri” și care întăreau prin numele, semnătura sau pecetea lor ieșirea din devălmășie, sub supravegherea unui slujitor domnesc, de obicei un portar Megieșii hotarnici cercetau, pe baza actelor și prin jurători, drepturile celui care cerea ieșirea din devălmășie și stabileau hotarele părții sale, dându-i răvaș de hotărnicie. Înstrăinarea ocinii se făcea numai cu respectarea dreptului de promisiș al celorlalți, membrii obștii având așa dar precăderea la cumpărarea părții scoasă din devălmășie⁷. Apare evident că orice nerespectare a acestui drept atrăgea nulitatea vânzării ocinii respective. Pe de altă parte, deși legați între ei prin origine și prin tradițiile vieții comune în obște, megieșii care acceptau vânzarea părții scoasă din devălmășie, către un cumpărător străin, îl acceptau în fapt ca pe unul de-al lor, străinul fiind socotit membru al comunității megieșești. Hrisoavele de după anul 1550 menționează tocmai în legătură cu dreptul de promisiș că vânzarea s-a făcut „dinaintea tuturor megiașilor” sau „cu știrea tuturor megiașilor”⁸, pentru a se evita atacarea ulterioară a veridicității vânzării. În cazul contestării actului megiașilor, reclamantul primea „lege peste lege” și trebuia să aducă 24 de boieri jurători, iar dacă nu avea dreptate, rămânea „de lege” în fața domnului, fiind obligat la „gloabă” (amendă) sau pedepsit „cu ocară”. Pentru secolul al XVII-lea îndeosebi, hrisoavele care amintesc vânzări de ocine în județul Ialomița, cu respectarea dreptului menționat, sunt numeroase. Astfel, la 20 iulie 1607, Stana, fata Druei, cu bărbatul ei, Arsenie din Tândărei, vindeau lui Stanciu Voici, neguțător din Orașul de Floci, ocina la Sărățeni, 40 de stânjeni, pentru 2 800 aspri, cu știrea tuturor rudelor și a megiașilor⁹. La 14 aprilie 1613, voievodul Radu Mihnea întărea lui Drume postelnic și fraților săi, anume Stoica, Șerban și Dan cu fiii, stăpânirea pe se părțile cumpărate la Tătărași, amintindu-se că fuseseră vândute de bunăvoie, cu știrea tuturor megieșilor, în zilele voievoilor Mihnea (Turcicul) și Alexandru (cel Rău), iar în zilele lui Radu Șerban voievod unii ridicaseră pără împotriva lui Drume¹⁰. La 1 septembrie 1623, Căreste alogofăt din Berlești și Stan, fiul popii Stanciu din Mătăsești, vindeau lui Aldimir voinic ocina la Mătăsești, cu știrea megiașilor¹¹.

În cărțile domnești și în numeroase răvașe ale vremii, megieșii a par menționați în mod obișnuit ca hotarnici și vânzători de ocine, dar și în calitate de jurători sau martori. Documentele îi arată ca trimiși prin porunci domnești să jure în legătură cu vânzarea anterioară a unei ocine către o persoană, careia ulterior i se contesta dreptul la proprietate sau în legătură cu statutul de om liber sau de rumân, al cuiva. Apar de asemenea menționați ca martori („aldămășani”), în vânzarea unor ocine în interiorul hotarelor obștii sau în hotarele învecinate.

De multe ori, numele moșiei și al satului venea de la strămoșul comun sau întemeietorul așezării. În caz de vânzare, partea respectivă era definită după numele celui care o stăpânise („funia lui Feștiș”, „funia lui Nenciu”, „funia lui Grozav” la Tătărași, „partea Șerbanescă” la Mătăsești ș.a.). Obștea era condusă de un părcălab (vatanan în Moldova), care era ales din rândul fruntașilor comunității și care conducea obștea ajutat de „sfatul oamenilor buni și bătrâni”. El reprezenta comunitatea în fața domniei și a slujitorilor acesteia, fiind responsabil de strângerea dărilor datorate domniei, precum și de adunarea la oaste, în caz de primejdie pentru țară. Judecata se făcea în cadrul obștii, după „obiiceiul pământului” sau „Je gea bătrână”, cazurile de încălcare a legii fiind supuse judecării sfatului bătrânilor și bunilor. Doar pedeapsa cu moartea nu putea fi aplicată, deoa rece

era apanajul domniei. Dacă vre o încălcare a legii era săvârșită în cadrul unei obști, victima fiind un străin, întreaga comunitate avea obligația gășirii și pedepsirii vinovatului, în caz contrar fiind responsabilă în fața domniei, de plata „gloabelor” sau a „dușegubinelor”. Obligațiile comunității de moșneni către domnie erau de natură fiscală și militară. Fiecare comunitate era obligată la plata anuală a birului către domnie, iar în cazul în care vreun membru al obștii nu contribuia la aceasta, restul megieșilor erau obligați să-i preia obligațiile fiscale, caz în care partea de moșie a respectivului trecea în proprietatea celorlalți. Dacă comunitatea nu prelua datoria, iar un străin făcea acest lucru, ocina rău-plătnicului devenea proprietatea celui care îi plățise birul. Cuantumul birului pe care trebuia să îl plătească comunitatea era stabilit de slujbașii domniei, după numărul contribuabililor și nu după starea lor materială. Membrii obștii, bărbații capabili să poarte arme, erau obligați la prestații militare, la chemarea domniei. Conduși de fruntașul obștii, iar dacă acesta era prea bătrân, de un locțiitor mai tânăr, bărbații de armă dintr-o obște sau din mai multe obști învecinate constituiau detașamente pedestre, constituite dintr-osută de oameni și conduse de așa-numiți „sutași”, „juzași” sau „hotnogi”¹². Megieșii deveniți slujitori domnești sunt amintiți, în hrisoave din secolul al XVII-lea, ca „roșii”, cu sensul de dorobanți sau luptători pedestrii (cu tunică de culoare roșie) sau după mica dregătorie pe care o aveau: armășei, postelnici ei, spățari ș.a.

Majoritatea marilor istorici începând cu A.D. Xenopol și Ioan Bogdan, au apreciat că libertatea personală era legată, în societatea medievală românească, de stăpânirea asupra pământului și se pierdea, prin urmare, odată cu înstrăinarea a moșiei. În județul medieval Ialomița, cel mai vechi caz de înstrăinare a propriei ocine i datează încă de la sfârșitul secolului al XIV-lea, fiind vorba de o înstrăinare voluntară, urmată de pierderea libertății personale, donatorul devenind rumân sau vecin. Primul document care întărește poze sunile mânăstirii Cozia la gura Ialomiței amintește, la 8 ianuarie 1392, numele celui care dăruise mânăstirii balta Săpatul, închinându-se el însuși ca persoană. „Și acolo este un om, anume Tâmpa, care s-a închinat starețului Sofronie, să fie poslușnic mânăstirii, care și acesta a dăruit o gărlă, Săpatul”¹³. Pierderea părții de moșie aflață în proprietate aducea și pierderea statutului de membru al obștii, respectivul nemai fiind megieș sau moșnen și intrând în rândul rumânilor. Cazuri care amintesc indivizi ce odată cu vânzarea ocinelor s-au vândut și ei înșiși ca rumâni, sunt atestate încă din jurul anului 1400. Frecvente sunt însă, pentru Țara Românească, cărțile domnești care amintesc „rumânirile” din vremea lui Mihai Viteazul, socotite în relație cu așa-numita „legătură a lui Mihai”. Un act al voievodului Radu Mihnea, datat 1613, face referire la „tăkmejenie a Mihail Voevoda”, adică „așe zământul lui Mihai Voevod”¹⁴, măsură înțelesă în sensul că fiecare pe unde va fi, acolo rumân s-a fie. În realitate, măsura din vremea lui Mihai Viteazul nu schimba nimic cu privire la statutul celor care erau rumâni la momentul adoptării ei, adică după invazia turco-tătărească din 1595, ci crea așa-numiți „rumâni de legătură”. Aceștia erau rumânii care fugiseră de pe moșiile de care erau legați pe alte, din fața pustiirilor turcești și tătărești. Unii istorici îndrează aici și moșnenii fugiți de pe ocinele lor pe alte moșii, din aceeași cauză și pe care „legătura lui Mihai” i-ar fi făcut țara ni dependenți.

În cuprinsul județului lui Ialomița, așezările de pe malul drept al râului, așa-numitele sate de sub „coastă”, din dreptul Urzicelor și până dincolo de Slobozia (Vaideei), erau, aproape fără excepție, sate de moșneni. Se înșirau acolo, dinspre vest spre est, satele: Speteni, Bărcănești, Condești, Axintele, Crăsani, Râșciori (Rași), Urezi (Orezu), Piersica, Bordselu, Dâlga, Albești, Buești, Ghimpați, Ivănești, Bejani (Larga), Ciulnița ș.a. Alte așezări de moșneni erau pe malul stâng al Borceni și lângă lacul Sărața (Strachina). Datorită creșterii birurilor sau „acoperirii cu năpăști”, cum apar în hrisoavele vremii, multe dintre ocinele megieșilor ialomițeni a fost vândute

de proprietarii lor domnului, odată cu foștii proprietari „rumâniți” astfel. Foștii megieși, deveniți rumâni pe moșii care făceau parte din vastul domeniu funciar al lui Mihai Viteazul, aveau să se răscumpere de la unii voievozi din primele decenii ai secolului al XVII-lea, de la Radu Mihnea la Matei Basarab. Dealtfel, dintre cele 113 sate cumpărate de Mihai-Vodă în timpul domniei sale (din care 103 între gi și 10 părți), în județul Ialomița erau Bora, Bucșa, Căcați (Rădulești), Ciulnița, Costeni, Dâlga și Puzezeni¹⁵. Pe de altă parte, unele hrisoave ale epocii respective atestă acoperirea cu „năpăști” a unor comunități de boieri ialomițeni, de către mari dregători. Unul dintre acesta a fost vistiernicul Stoica (Stoichiță din Strâmba Gorjului), care fusese „răbojar” în județul Ialomița, în vremea lui Mihai Viteazul și care cumpăra se prin silire moșiile Perseca (Piersica), Bordselu, Mierlari ș.a.¹⁶

NOTE.

1. P.P. Panaitescu, *Obștea țărănească în Țara Românească și Moldova. Orânduirea feudală*. București, 1964, p. 258.
2. H.H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmășe românești*. București, 1965, p. 7.
3. Constantin Giurescu, *Studii de istorie socială. Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul. Despre rumâni. Despre boieri*. Ediție de C.C. Giurescu. Editura Universul, București, 1943, p. 252-253.
4. *Ibidem*, p. 254. Vezi și Constantin Giurescu, *Istoria românilor. Vol. II. Partea a doua. Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”*. București, 1943, p. 471-472.
5. P.P. Panaitescu, *Obștea țărănească*, pp. 147-174.
6. Dinu C. Giurescu, *Țara Românească în secolele XIV-XV*. Editura Științifică, București, 1973, p. 237-238.
7. Constantin Giurescu, *Studii de istorie socială*, p. 257-258. Și în hrisoave privind vânzări de ocine în județul Ialomița se amintesc respectarea acestui drept. Astfel, la 12 iunie 1635, Matei Basarab întărea ocina la Dreșești (Andrășești), partea panitei Catrina din Romceani, amintindu-se că panitea și fiii vânduseră „cu știrea tuturor boierilor și a megieșilor”, după ce fusese întrebat Albul slugerul, „care este cel mai voinic să cumpere această ocină”. Vezi *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească. Vol. XXV (1635-1636)*. Editura Academiei R.S.R., București, 1985, p. 105, doc. 88.
8. Vezi, pe larg, colecțiile de documente editate, *D.R.H., D.I. Rși Catalogul documentelor Țării Românești*, acoperind secolele al XIV-lea – al XVII-lea.
9. *D.I.R. Țara Românească. Vatra al XVII. Vol. I (1601-1610)*. Editura Academiei R.P.R., București, 1951, p. 271, doc. 254.
10. *D.I.R. Țara Românească. Veacul XVII. Vol. II (1611-1615)*. Editura Academiei R.P.R., București, 1951, p. 168-169, doc. 162.
11. *Catalogul documentelor Țării Românești. Vol. III. 1621-1632*. București, 1978, p. 147, doc. 274.
12. Cel mai cunoscut caz, dintre moșnenii ialomițeni, este cel al lui Oprea din Bucu, menționat ca iuzbaș în 1626, căpitan tot în 1626, agă după 1632 și mare agă în vremea lui Matei Basarab. De asemenea, Voia saț de roși din Căzânești (1633), Șteful iuzbaș din Berlești (1644-1647), Dragul iuzbaș din Berlești (1650) ș.a. Vezi, pe larg, Ștefan Grigorescu *Ialomița medievală*. Editura Episcopiei Sloboziei și Călărașilor, Slobozia, 2004, pp. 130-133.
13. *D.I.R. Veac XIII, XIV și XV Țara Românească (1247-1500)*. Editura Academiei R.P.R., București, 1953, p. 81, doc. 67.
14. Despre „legătura lui Mihai”, vezi pe larg la Constantin Giurescu, *Studii de istorie socială*, pp. 51-69, cu mai multe hrisoave în anexă, amintind în discurs cazuri din județul Ialomița, la Tâmburești, Buești, Crăceni ș.a.
15. Vezi, pe larg, la Ion Donat *Domeniul domnesc în Țara Românească (sec. XI-VI)*. Editura Enciclopedică, București, 1996, pp. 202-241 (în d. Harta „Satele cumpărate de Mihai Viteazul”). Despre sătenii în Bora, un act din 1613 menționează că „s-au ahat în vecini lui Mihai voievod, fără v via lor”.
16. *D.R.H., B. Țara Românească. Vol. XXII (1628-1629)*. Editura Academiei R.S.R., București, 1969, p. 238, doc. 11.

CONSERVATORISMUL ROMÂNESC ȘI PROBLEMA INDEPENDENȚEI ÎN CONTEXTUL CRIZEI ORIENTALE

RELIGIA ȘI PATRIA - Problema orientală (XII)

(urmare din nr. trecut)

Despotul n-a vrea nevoie nici grijă să lase poporului simțământul de patrie, el căuta omnipotența, și călcând tradițiile naționale române, reduse prin legile sale pe servitorii bisericii, în simpli agenți ai administrației, despoind astfel țara de caracterul ei original. Patria și religia sunt două idei strâns legate, care personifică țara noastră fără să se poată confunda. Confuziunea sau fuziunea lor în mâna puterii mirene a slăbit foarte simțitor vitalitatea noastră.

Avem dară odatorie de împlinit, aceea de a restatornici religia în independența ce a avut în vechime, restatornicind clerul în poziția sa de servitor al bisericii, iar nu de funcționar al statului și de agent al guvernului.

Cu aceasta nu voim a face un stat în stat, vorbă mare, vorbă de spaimă ce aruncă totdeauna în asemenea chestii instrumentele servile ale despotismului și doctorii superstițioși ai unui absolutism doctrinal, ci voim a lăsa o instituțiune venerabilă, strămoșească care ne-a legănat și ne-a mângâiat secole în durerile și în nefericirile noastre, voim a o lăsa zică, în libertatea ei de acțiune, ca o soră sau mai bine zis ca o mamă a patriei noastre.

Pe de altă parte însă vom a duce a minte clerului că are o datorie sacră a împlini și către biserică și către patrie, datorie mai mare și mai importantă astăzi decât oricând; această datorie este de a se lumina, de a se instrui din ce în ce mai mult adaptându-se la izvorul religiei noastre.

Să înțeleagă clerul că starea sa de cultură de până acum a putut fi ajunsă în comparație cu starea relativă de cultură generală a țării; dar astăzi el cere trebuința de a se înălța prin cultura sa ca să fie în capul națiunii precum se cade să fie în pozițiunea sa de servitor al bisericii. Cu cât nivelul moral și intelectual al societății s-a ridicat cu atât clerul trebuie să îndoiască silințele sale de a se arăta demnă stea în capul poporului, ca să fie și în viitor precum a fost și în trecut un cler național și să dea bisericii ortodoxe pozițiunea domnitoare ce i s-a rezervat de Constituțiune ca principiu legal.

Să se silească dar a se distinge prin blândețea sa, prin cucernicia sa, prin desinteresarea sa, prin curățenia sa, sufletească, prin devotamentul său către patrie, prin luminile sale, să fie o adevărată ceată de păstori care suflă pacea între noi, și să se ferească de politica profană, pasionată și înteresată care mohorâște veșmintele preotului și depărtează venerația de la dânsul".

C. N. Brăiloiu.

„ORDINEA”, ANUL I, Nr. 6, Marți 30 august Problema orientală

„Ciudată epocă este aceea în care trăim! Când vom lua vorbele și ideile cu care trăiesc popoarele și guvernele de la 1848 încoace nu găsim decât o confuziune; și dacă am voi să scoțem un principiu din această confuziune de idei și de vorbe în comparație sau, mai bine zis în raportul lor practic cu faptele, ne găsim în imposibilitatea de a reuși.

Ori încotro ne vom întoarce, din orice punct de vedere vom privi lucrurile, confuziunea este singurul temen la care vom ajunge. Acest rezultat îl datorăm în mare parte politicii generale a Europei umată de la anul 1815 după căderea lui Napoleon până la anul 1848.

În cursul acestei perioade, dar mai cu osebire de la 1815 până la 1830, împărțirile teritoriale care s-au făcut între guvernele coalizate, fără a se ține nici o seamă de interesele, de apăsările și de simpatiile populațiilor lor, și exagerația principiului monarhic, a dat naștere la nemulțumiri care s-au prefăcut treptat în lupte, în uni, în comploturi și în răscăle. Apoi când la 1848 revoluția izbucni în Franța și se generaliză întinzându-se aripile peste toată Europa, și după ce se urcă pe tron cu Napoleon III, ea scoase la lumină ideea de naționalitate, idee ce a servit de element activ tuturor mișcărilor, și de drapel tuturor războaielor.

Această idee a dat o adâncă lovitură și dreptului public al Europei, dreptului internațional; Tratatelor vechi care serveau de bază relațiilor politice între guverne, și-au pierdut autoritatea lor, și ni menim nu le mai invocă decât ca să le calce. Ideea echilibrului politic de până acum care era consacrată pură și simplă a dreptului celui mai tare, a predominării puterilor mari asupra celor mici, și a unei aluzii bănuitoare între puterile mari, acea idee se pare că cedează unei alte idei, ideea de naționalitate. O nouă lege se pregătește pentru dreptul gintelor, lege care este deocamdată un simplu simțământ fiindcă până acum nu și-a găsit formula sa definitivă, deși cuvântul de naționalitate îi servea drept de expresiune.

Acest cuvânt n-a ajuns încă la înălțimea unui principiu clar, elementar, și nimeni până acum n-a

izbutit să-i dea o definiție, și până la oarecare punct este mai mult o expresiune geografică decât un principiu politic.

Ideea de naționalitate până acum n-a fost decât o idee negativă, o protestare împotriva puterii cotoropitoare și absolute, de aceea nici a putut fonda până acum ceva stabil și definitiv. Când va veni un principiu, atunci va putea fonda societatea nouă.

Ceea ce dovedește cu evidență că ideea naționalității n-a ajuns până acum la înălțimea unui principiu social, este că vedem popoare purtând același nume, vorbind aceeași limbă, având aceeași credință religioasă, că se luptă crâncen între dânsese și refuză a se contopi. Așa văzurăm ieri chiar pe germani sub nume de Prusiani, Austriaci, Bavarezi, Sacsoni, Hanovriani, etc. Izbindu-se pe câmpul bătăliei și Prusia victorioasă, în neputința de a-și asimila, de bună voia lor, populațiunile învinse, ci silită a proceda prin anexiuni violente. Asemenea vedem și pe italieni că deși scăpați de influența și de cotoropirea străină, se frământă în diviziuni intestinale, fără să poată izbuti a menține unitatea de exemplu între Neapole și cealaltă parte a Italiei decât cu forța militară. Din contră vedem în Elveția populațiuni diferite de origine etnografică, de limbă și de credințe religioase că formează o unitate națională energică și forte.

Cea mai mare confuziune și anomalie! Un cuvânt inventat ca să exprime raporturi sociale noi de armonie și de pace, de fuziune între populațiuni de aceeași seminiție să fie cauza unor lupte crâncene, unor vărsări de sânge barbare!

Neologismii politici au avut presiunțarea unei stări sociale noi, au inventat o vorbă, dar n-au ajuns a se dezbrăca de deprinderi vechi și a renunța la procedura forței, astfel încât vedem fenomenul straniu al proclamării unor idei care presupun un concurs liber și inteligent al populațiilor însoțită cu practica unei acțiuni silnice numai în vederea și în căutarea unei puteri materiale.

Aceste reflecțiuni putem să ni le aplicăm și nouă înșine în ceea ce privește chestia uniunii care este o chestie de eminență națională.

Dece mai sunt lanoi separatiști pecând am luptat cu atâta stăruință și energie pentru uniune, și pe când mulți din noi nu cutezau să lovească guvernul lui

Cuza de frică să nu cadă uniunea odată cu dânsu? Și de ce separatiștii atribuie uniunii toate suferințele prin care am trecut? Pentru că nu ne-am făcut o idee înaltă despre uniune. Pentru că Cuza a tras format uniunea într-un principiu de forță a puterii sale, într-un principiu de autoritate nelimitată, a contat numai a concentra în mâinile sale puterile publice, în loc să lase a se dezvolta autonomia liberă a țării; și pentru că rătăcindu-ne cu toții, am contribuit a exagera principiul autorității în loc de a cultiva principiul justiției care este și al naționalității, și prin urmare al uniunii; am fost nedrepti unii cu alții în raporturile noastre de indivizi, declase, de interese și de partide.

Ideea naționalității nu va deveni un adevărat principiu capabil de a constitui o forță socială și de a transforma dreptul public internațional, decât atunci când vom renunța la obiceiurile de ură și la deprinderile de injustiție contractate în lupta emancipării.

Mulți cred că unitatea guvernului este singura expresiune a naționalității. Negreșit că acesta este un element foarte activ și puternic, dar la a noastră părere este încă când nu este întemeiat pe identificarea și armonia intereselor, pe respectul dreptului și pe practica justiției.

Cel mai mare inamic al naționalității este dezbinarea intereselor, disprețul dreptului și injustiția. Să nu ne plângem de inamici străini ai naționalității noastre; căci acei inamici, acei străini suntem noi înșine, cu obiceiurile și cu deprinderile cele rele, care unele facem și altele zicem, care venim cu vorbe frumoase și cu fapte detestabile, care trăim într-o adevărată confuziune, pt. că suntem em cuprinși de patimi.

Confuziunea între idei și fapte pentru noi este mult mai primejdioasă și mai teribilă în consecințe decât pentru alte populațiuni și mai umilitoare, pentru că avem un rol activ în *chestiunea Orientului* care se dezvoltă din ce în ce mai mult, și dacă prin obiceiurile noastre, prin deprinderile noastre politice, prin moravurile publice, prin legătura intereselor nu ne vom prepara pentru situațiunea eminentă ce implică ideea naționalității, cu cât am făcut mai mult zgomot cu această vorbă, cu atât vom cădea mai jos.

Să ne silim dar cu toții a evita confuziunile care ne duc la neînțelegeri și la lupte. Să căutăm a cunoaște și a mărturisii într-o credință luminată cauza reilor de care am suferit ca să putem ajunge a găsi adevăratele principii și elemente ce ne pot da pacea între noi și care vor putea întemeia naționalitatea noastră.

Să nu ne facem iluziuni, ci să fim bine încredințați de un lucru, că întemeierea naționalității noastre depinde de totul de organizațiia și de conduita noastră politică interioară. De vom trăi în confuziuni de idei și în dezordinea materială care este un rezultat al confuziunii ideilor or, naționalitatea noastră va pieri, și vom fi fatalmente striviți și confunțați în alte naționalități mai mari care vor înfățișa condițiuni de tărie și de durată.

Să fim dar cu luare aminte. Momentul este suprem. Situațiunea nouă creată Europei prin ultimul resbel german are să se desfășoare în proporțiuni urașe la a noastră părere; și fericiri numai acei care vor să se pregătească pentru era nouă."

BR.

*am încercat, pecă cât posibil, să nu intervin în modul de exprimare specific se c. XIX și din acest motiv textele păstrează în mare parte forma de exprimare gramaticală și literară specifică acestei perioade.

Prof. Ion TILCA

DOCUMENTAR CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA COMISIEI DE MEMORIALISTICĂ A FILIALEI A.N.V.R. IALOMIȚA -II-

(urmare din numărul trecut)

În studiul monografic „Protoieria Urziceni – de la început și până astăzi”, alcătuită de Constantin Matei, colonel (r), Ion Barbu, maior (r) și preot protoieru Stelian Băducu, se dau relații despre preoții confesori din această circumscripție bisericească.

Marele nostru istoric Nicolae Iorga, apreciind eroii neamului, a afirmat că „neamul devine etern prin cultul eroilor”.

Filiala A.N.V.R. a județului Ialomița a înlocuit o lucrare de proporții, cu un bogat material documentar și cu multe fotografii, realizat de președintele David Costache, general de brigadă (r) și de vicepreședintele Ion Slujitoru, general de brigadă (r). Acest studiu este intitulat „Cartea cimitirelor, mormintelor și monumentelor, troițe, obeliscuri și plăci comemorative, ridicate pe teritoriul județului Ialomița în cinstea eroilor participanți la primul și al doilea război mondial”, Slobozia, 1999.

Pentru cinstirea memoriei celor ce și-au dat viața pentru realizarea României reîntregite și refacerea granițelor statului nostru unitar, sfârțecate de pe poziții de forță și dictat, pe teritoriul țării și deci și al județului Ialomița, s-au înălțat monumente istorice în cinstea eroilor neamului, obeliscuri, plăci comemorative, troițe, etc.

În unele localități au fost amenajate cimitire ale eroilor, exemple : Slobozia, Cocora, Fierbinți-Târg, satul Stroiești, comuna Fierbinți, Valea Măcrișului, Grindășii, etc.

În județul Ialomița au fost ridicate peste o sută de monumente în memoria eroilor din cele două războaie mondiale. Aceste monumente istorice au fost ridicate prin contribuția familiilor, veteranilor de război, a văduvelor, a personalităților din localități și a primăriilor. Aproape fiecare monument funerar este însoțit de fotografiile celor decedați, cât și de numele eroilor. Există preocuparea de a se construi monumente istorice unice pentru eroii din războiul pentru independență, din cele două războaie mondiale și din timpul revoluției române din decembrie 1989. Astfel, la Tândărei s-a ridicat Monumentul Eroilor din Tândărei și fostele sate învecinate Hagieni și Piuă Pietrii, în Parcul eroilor și veteranilor de război și a fost susținută de locuitorii orașului. Pentru realizarea acestui obiectiv s-a format un comitet de inițiativă, condus de domnul profesor Vasile Silvian Ciupercă, pe atunci director al Liceului teoretic. Din acest colectiv au făcut parte prof. Iosif Tătăreanu, maistrul Ioan Constantin și veteranii de război colonel (r) Augustin F. Popa, Ion Ciupercă, Corneliu Marinescu și Istodor P. Ștefan. Proiectul monumentului a fost realizat de specialiștii de la Fabrica de marmură din București. Scheletul a fost construit din beton armat și placat cu marmură albă. Are o înălțime de șapte metri și este înconjurat de un postament cu o jardiniară. Pe cele patru laturi ale obeliscului sunt încrustate în marmură numele

eroilor din Tândărei și din fostele sate învecinate Hagieni și Piuă Pietrii, participanți la războiul pentru independență și la cele două războaie mondiale. Pe latura de sud este scris următorul moto: „Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpul de luptă pentru independență și întregirea neamului. Tândărei 1995”. În urma sugestiei veteranilor de război s-a luat hotărârea să fi aduse două tunuri. Cu contribuția M. M. Pr. (r) Aurel Vasilache s-a înlocuit documentația necesară și s-au procurat două tunuri de calibru 57 mm, care străjuiesc lângă monument. Monumentul a fost construit prin contribuția veteranilor de război, a locuitorilor orașului și a Unității Militare 01445 Tândărei, cât și a primăriei și a consiliului local. La festivitatea de inaugurare au participat, pe lângă oficialitățile primăriei și consiliului local, domnul general de armată (r) Marin Dragnea, președintele A.N.V.R., oficialitățile filialei, numeroși cetățeni și elevi din oraș.

În monografia comunei Jilavele, apărută în 1997, profesorul Ion Alexandrescu, multă vreme directorul școlii generale de aici, veteran de război cu gradul de maistrul militar clasa a III-a (r), încheie astfel portretul aviatorului Constantin M. Cantacuzino (Băzu), la pagina 212 : „Întrebarea care se pune, pe când la Jilavele ridicarea unui monument, fie el și bust, pentru cinstirea memoriei celui care a fost căpitan aviator Constantin M. Cantacuzino (Băzu), prinț, aviator și foarte bun pilot ?”. Profesorul Ion Alexandrescu, veteran de război, a acționat cu multă perseverență și a reușit să îndeplinească obiectivul: ridicarea unui bust al aviatorului Băzu Cantacuzino. Consiliul local al comunei Jilavele, în ședința din 2 octombrie 2003, a hotărât ridicarea monumentului pentru cinstirea memoriei celui care a fost căpitan aviator Constantin M. Cantacuzino-Băzu, precum și ca o stradă din comună să-i poarte numele. S-a constituit un comitet de inițiativă, în următoarea componență: Nicolae Stoene, primar; Ene Miloevici, viceprimar; Vasilica Pascu, consilier; Victor Simion, directorul căminului cultural; Victor Drăgăna, comandor aviator; Ion Dobran, membru de onoare, general aviator, camarad și coechipier de zbor cu Băzu. De remarcat că sufletul acestui comitet a fost profesorul Ion Alexandrescu, veteran de război care în copilărie și tinerețe l-a cunoscut pe Băzu Cantacuzino, a cărei familie deținea întinse proprietăți de teren arabil la Jilavele, și după aceea, ca elev al Școlii tehnice aeronautice din Mediaș (1938-1946), prestigioasă unitate de învățământ din domeniul aviației, unde i-a admirat acrobațiile aviatice. Acest bust al aviatorului, așezat în fața Primăriei, este opera sculptorului Dumitru George, din Ploiești. Valoarea bustului a fost de 75 milioane lei și reprezintă contribuția unităților militare de aviație, a locuitorilor și părinților elevilor, a școlii din localitate, a foștilor elevi care astăzi sunt personalități de renume în viața patriei noastre, a primăriei. Festivitatea de inaugurare

a avut loc în ziua de 11 noiembrie 2005, cu participarea unităților de resort, a oficialităților județene și locale, a unui numeros public și bineînțeles, a elevilor.

Pentru cinstirea memoriei eroilor neamului din cele două războaie mondiale și din vremea evenimentelor din decembrie 1989, s-a ridicat, lângă Catedrala din Urziceni, un impresionant monument, unde sunt scrise pentru neuitare numele celor care s-au jertfit pentru patrie. La inițiativa și sugestiile domnului Ion Barbu, veteran de război cu gradul de maior (r), președintele subfilialei A.N.V.R. din zona Urziceni, domnul primar Constantin Sava, domnul viceprimar Nicolae Diculescu și consiliul local, au fost de acord cu ridicarea monumentului Eroii Neamului și au aprobat ca toate cheltuielile cu construcția acestuia să fie suportate din bugetul primăriei. Componența consiliului local era următoarea : Gheorghe Babageanu, Nelu Badea, Nicolae Balcă, Aurica Biți, Valentin Bodeanu, Marian Dobre, Gheorghe Giolea, Marin Gonț, Iliu Stavăr, Ion Ionescu, Maian Nedelcu, Sabin Neidon, Ion Nunu, Petre Pieleanu, Vasile Radu, Valentin Laurențiu Răducanu, Mihăiță Sburan. Proiectul acestui frumos și original monument a fost înlocuit de conferențiarul doctor arhitect Marian Augustin Ioan, cel care a câștigat, cu proiectul său și concursul pentru Catedrala Neamului din București. Monumentul se întinde pe o suprafață de 120 metri pătrați și are o înălțime maximă de 4,5 metri. Construcția monumentală este din cărămidă, are formă de altar, iar în partea superioară a lucrării vor fi scrise cu majuscule „SLAVĂ EROILOR NEAMULUI DIN URZICENI”. Tot în partea superioară se află o cruce care va fi iluminată electric în cursul nopții. În partea de mijloc a monumentului sunt scrise pe plăci de marmură albă numele eroilor din cele două războaie mondiale și din vremea revoluției din decembrie 1989. La propunerea domnului Ion Barbu au fost aduse de la Unitatea Militară 01369 Someșeni două tunuri, cu anul de fabricație 1943, folosite ca amament pe frontul de est și de vest. Tunurile au fost așezate de o parte și de alta a aleii din fața monumentului, iar costul lor a fost suportat, de asemenea, din fondurile primăriei municipiului Urziceni. Slujba religioasă și festivitățile inaugurării monumentului au avut loc în ziua de 9 iunie 2005, sâmbătoarea Înălțării Domnului și Ziua Eroilor, în prezența autorităților municipale și județene, cât și a unui numeros public.

De ziua națională a României și de Ziua Înălțării, în orașele și satele județului Ialomița, ca de altfel în toată țara, la monumente se oficiază slujbe religioase, se depun coroane de flori, veteranii de război, preoții, oficialitățile evocă vitejia și patriotismul eroilor, sacrificiile lor suprem. Versurile sublocotenentului (r) erou Dionisie Nicoară străbat peste vremuri :

„Nu mor eroii nicio dată
Eroii sunt de-a pururi vii !”

Constantin Matei

Cu "MIORIȚA" la Mircești

Sâmbătă, 12 mai, în cadrul manifestării "Se ara muzeului Vasile Alecsandri" - Mircești, organizată de Muzeul Literaturii Române din Iași, a fost lansată cartea lui Alexandru Bulandra "Vasile Alecsandri și cazul Miorița - o anchetă literară" editura "Helis", 2006. La eveniment au participat, împreună cu autorul, domnii Șerban Codrin, Gheorghe Dobre, Anghel Papacioc, Jean Cheptea, Vasile Iordache și Gabriel Vasiliu.

Cu acest prilej, în spațiul generos oferit de curtea și casa-portret a bardului de la Mircești, membrii Asociației culturale "Helis" au prezentat celorlalți invitați și publicului spectator, tradițiile și personalitățile culturale ialomițene, activitatea literară și publicistică, împărțind exemplare din revista "Helis" și cărți cu autograf. Dialogul purtat cu scriitorii ieșeni și realizatorii revistelor "Poesia", "Convorbiri literare", "Hyperion" și "Dacia literară" au schițat proiecte de colaborare dintre care, pentru toamnă, o întâlnire, tutelată de celebra baladă a lui Alecsandri, a cercetătorilor fenomenului mioritic din Bucovina, Moldova și Ialomița.

Cartea lui Alexandru Bulandra și punctele de vedere exprimate de reprezentanții județului nostru veniți la Mircești să-l omagieze pe Vasile Alecsandri, au trezit interes și simpatie. La rândul lor, ialomițenii au apreciat cu deosebire grija purtată de moldoveni patrimoniului cultural de excepție pe care-l dețin și au urmărit spectacolul "De la Barbu Lăutaru la Chirița" și recitalul din opera lui Vasile Alecsandri susținute de talentații actori ai Teatrului Național din Iași. (Ion Alecu)

SCRIITORII NICOLAE STAN ȘI GHEORGHE DOBRE, INVITAȚI LA CURTEA DE ARGHEȘ

La inițiativa doamnei Mihaela Racovițeanu, directorul Bibliotecii Județene Ialomița „Ștefan Bănulescu”, prozatorul Nicolae Stan și poetul Gheorghe Dobre, ambii membri ai Asociației Culturale HELIS, au fost oaspeții municipiului Curtea de Argeș, miercuri, 16 mai. Alături de niște gazde extraordinare de ospitaliere, ei au participat la două întâlniri cu oameni de cultură din zonă, cititori și elevi. S-au lansat cărți, a fost prezentată revista HELIS, cât și activitatea asociației cu același nume, s-a dialogat cu folos. Întâlnirile s-au desfășurat la Muzeul Municipal și la Casa de Cultură „George Topârceanu”. Alături de oaspeți, a fost prezent și au participat la discuții: Viviana Ilea, Dumitru Enache, Marian Ghîță (directorul Bibliotecii municipale), Florin Scărlătescu (directorul Muzeului municipal), Cristian Mitrofan (directorul Casei de cultură „George Topârceanu”), Nicolae Ureche, Ileana Gârjoabă, Aurel Gârjoabă, Gheorghe Păun Ulmu, Tudor Mihăilă, Aurelia Corbeanu, Daniel Gligore, Maria-Diana Popescu (și-a lansat volumul de versuri „Cursuri de șantaj”), Valeriu Ion Găgiulescu, Dumitru Augustin Doman, Al. Th. Ionescu, Ruxandra Socaciu, Elena Stoica, Gheorghe Piele, Gheorghe Ungureanu, Tudor Mihăilă, Constantin Voiculescu, Nicolae Lazăr, Ion Vasilescu.

N. Tache

HELIS

ADMINISTRAȚIA

Tiparul executat la **SC „Tigris Com” SRL**
Slobozia - Ialomița; Cod. 84 00, str. Ianache, Lot 2
Tel: 0243 234480; 0744 356 593, E-MAIL: tigris@tigris.kfnet.ro

Revista poate fi procurată din rețeaua CARTEXIM, de la sediul redacției și de la Biblioteca Municipală Urziceni

Parteneri: Muzeul Județean Ialomița, Biblioteca Județeană Ialomița „Ștefan Bănulescu”, Muzeul Național al Agriculturii, Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea”, Centrul Creației Populare Ialomița, Consiliul Județean Ialomița

Revista poate fi citită pe internet la adresa: www.ziarulialomita.ro/helis/index.html
Comunitatea Helis, forum de discuții: isorie.myforum.ro

Sponsori: CONMET Slobozia, TRANSMIM Slobozia, STRUCTURAL CONS Slobozia, CONTE Slobozia, SONTEC Slobozia

E-mail:
gigzap2002@yahoo.com

SLOBOZIA,
Str. Matei Basarab, Nr.26
Centrul Cultural „Ionel Perlea” Et.1
CONT: RO
92CECIL0143 ROL 00000 02
Suc. CEC Slobozia

REDAȚIA

REDACTOR ȘEF - Gheorghe DOBRE

CRITICĂ - Anghel PAPACIOC

PROZĂ - Titu DAMIAN

POEZIE, TEATRU - Șerban CODRIN

ESEU, TRADUCERI - Oliviu VLĂDULESCU

FILIZOFIE - Nicolae STAN, Alexandru BULANDRA

ISTORIE, ARHEOLOGIE - Florin VLAD

ARTĂ - Ana-Amelia DINCĂ

MUZICĂ - Nicolae ROTARU

ETNOGRAFIE, TRADIȚII POPULARE - Răzvan

CIUCĂ, Cristi OBREJAN

EVENTIMENT CULTURAL - Nicolae TACHE,

Doina ROȘCA

INTERVIU, REPORTAJ - Ion ALECU

CENTRUL CULTURAL UNESCO „Ionel Perlea“ IALOMITA

FESTIVALUL ȘI CONCURSUL NAȚIONAL DE INTERPRETARE A LIEDULUI „IONEL PERLEA”

Ediția a XVI-a, Slobozia, 4-5-6 mai 2007

Slobozia găzduiește, anual, în prima săptămână a lunii mai, una dintre cele mai prestigioase manifestări muzicale camerale din România, un festival și un concurs de interpretare a liedului. Cuvântul german „Lied” (citit „Jiid”) a intrat în toate limbile europene și are sensul de „cântec” cu acompaniament de pian, întotdeauna pe versurile cât mai expresive ale unui mare poet. Compozitorii germani au creat această specie muzicală aflată la hotarul între muzica vocală și muzica instrumentală. Investind talent și inventivitate melodică egalată de puțini compozitori francezi sau ruși, W. A. Mozart, Ludvig van Beethoven, Franz Schubert, Robert Schuman, Richard Wagner, Johannes Brahms, Hugo Wolf, Richard Strauss, Gustav Mahler au creat marele repertoriu mondial de lied. Dintre compozitorii români, George Enescu deține o înțâietate absolută, inclusiv în liedul simfonic (faimoasa Simfonie V, pe versuri de Mihai Eminescu). Repertoriul românesc de lied numără peste 10.000 de creații, unele devenite romanțe populare. Probabil nu există compozitor străin sau român din secolele XIX și XX să nu-și fi încercat forțele creatoare în această specie muzicală, care are inclusiv un profund rol didactic, în văzându-i pe studenții claselor de operă să cânte expresiv și să scoată în evidență

frumusețea textului poetic, prin frazarea nuanțată, clară, încărcată de sugestivitate.

Concursul de la Slobozia reunește studenți de înaltă performanță artistică, pianisti acompaniatori, oricând capabili să urce pe orice scenă muzicală, și profesori de canto, la rândul lor soliști cu strălucitoare cariere în marile teatre de operă ale lumii, unde repertoriul este ocupat de aceiași zece sau cincisprezece compozitori recunoscuți ca titani ai artei, de la Mozart la George Enescu sau Dimitri Șostakovi.

În mod tradițional, de la prima ediție din

1992, președinte al juriului a fost prof. univ. dr. Grigore Constantinescu. Membrii juriului, repet, nume de rezonanță în arta interpretării muzicii clasice, academice, s-au numit Maria Slătinaru Nistor, Ionel Voineag, Bianca Manoleanu, Adela Burlui, Ana Rusu, Claudia Codreanu, Floreața Marinescu, Adrian Bera, criticul muzical Daniela Caraman Foteș și compozitorul Romeo Cosma, autorul liedurilor obligatorii din concurs.

În acest an, palmaresul concursului, după două seri încărcate de muzică, a fost deja tipărit

Edward Grieg (lieduri pe versuri de Bjornson, Ibsen, Andersen).

Mezzosoprană Claudia Codreanu și pianista Inna Oncescu au interpretat ciclul de lieduri „Oglinda buchinistului” de Richard Strauss (pe versurile compozitorului), pentru ca prima seară să fie încheiată de soprana Adela Burlui și pianista Vasilica Stoiciu Frunză cu songuri de Kurt Weill (pe versuri de Brecht, Erich Kastner, Jean Cocteau), o adevărată sinteză a muzicii germane din al III-lea și al IV-lea deceniu din secolul XX.

Recitalurile celei de-a doua serii au fost dedicate, de soprana Ana Rusu și pianista Iulia Suciuc, comemorării a 180 de ani de la moartea marelui compozitor german Franz Schubert (1799-1827), probabil creatorul celor mai cunoscute și numeroase lieduri din întregul repertoriu universal (peste 800 de piese).

În sfârșit, dar nu în cele din urmă, tenorul Cezar Dima (Viena) și pianista Cezara Petrescu

în presă, dar merită să fie amintit, cel puțin parțial: Trofeul „Ionel Perlea” – soprana Iulia SURDU (Universitatea Națională de Muzică București); Premiul I – soprana Mirela BUNOAIKA (Universitatea Națională de Muzică București), cu toate felicitările noastre pentru tână interpretă, fiică a municipiului Slobozia. Celelalte premii au fost câștigate de Adriana FEȘTEU, Fatyol LUIZA (Cluj), Lăcrămioara PLATON (București). Premiile speciale „Martha Joja”, „Steliana Calos”, „Doina Micu”, Premiul „Fundatia Bianca” au fost decernate lui Călin DIMA și Andrei BIVOL, lui Dan POPESCU (solist al Teatrului de operă din Brașov), care a lăsat o foarte frumoasă impresie, și Deliei IONESCU, Andrei BUZATU, Georgiane COSTEA și, din nou, sopranei Luiza FATYOL (Academia de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj), interpreta liedului „Țiganka” de Ede Terenyi, un maestru al muzicii contemporane.

Pentru prima oară s-a acordat Premiul „Mihaela Agachi” tenorului Nico lae LUPU de către compozitorul și pianistul Dan Voiculescu. Membră a juriului în câteva dintre edițiile precedente, mezzosoprană Mihaela Agachi este membră fondatoare a concursului și festivalului „Ionel Perlea”. Solistă a Operei Române, cu un repertoriu vast, cuprinzând creații de Gluck (Orfeu și Euridice), Mozart (Nunta lui Figaro), Rossini (Bărbierul din Sevilla), Verdi (Don Carlos, Trubadurul), Saint-Saens (Samson și Dalila), Bizet (Carmen), George Enescu (Oedip), Mihaela Agachi va rămâne, prin înregistrări, una dintre vocile legendare. Mare interpretă de lied, alături de soțul ei, a susținut la Slobozia concerte memorabile.

Recitalurile festivalului au fost întotdeauna exemple perfecte de profesionalism (în alegerea repertoriului, prin reluarea marilor creații și prin descoperirea de lucrări noi, mai puțin interpretate, unele în primă audiție mondială) și de artă a interpretării. Soprana Bianca Manoleanu și pianistul Remus Manoleanu și-au dedicat recitalul aniversării a 80 de ani de la nașterea compozitorului Pascal Bentoiu (lieduri pe versuri de Mihai Eminescu) și comemorării a 100 de ani de la moartea maestrului norvegian

au sărbătorit 80 de ani de la nașterea maestrului Theodor Grigoriu, președinte de onoare al Fundației „Ionel Perlea”. Autor de lieduri, quartete de coarde, 5 concerte pentru vioară, simfonii, simfonii, suite, rapsodii, oratorii, muzică de film (Dacii, Valurile Dunării, Pădurea spânzuraților), Theodor Grigoriu este unul dintre cei mai mari compozitori contemporani, recunoscut pe plan mondial. S-a interpretat „Integrala Haikai” (1999-2001) pe versuri de Șerban Codrin, cu prinzând ciclurile „Iisus” (9 haikai), „Duhul câmpiei” (11 haikai), „Drum cu păsări” (7 haikai). Concertul avea să se repete în Aula Palatului Cantacuzino (Muzeul George Enescu, București), în seara zilei de 9 mai 2007.

Duminică, 6 mai 2007, Gala decernării premiilor s-a deschis cu un moment solemn: domnul primar al municipiului Slobozia, ing. Gabriel Ionașcu, drapat cu însemnele simbolice de ale al comunității, a conferit titlurile de Cetățeni de onoare ai Sloboziei maestrului

Theodor Grigoriu și prof. univ. dr. Grigore Constantinescu.

După Gala laureaților, recitalurile bas-baritonului Iuri Țiple (Ucraina, student al Universității Naționale de Muzică București) a comemorat 70 de ani de la moartea marelui compozitor francez Maurice Ravel, cu ciclul de lieduri „Don Quijote către Dulcinea”, pentru ca apoi să ne demonstreze ce frumos sună în limba rusă câteva cântece compuse de Glinka, Mussovgki, Ceaicovski, Rachmaninov.

În încheierea celor două după-amieze și o dimineață de muzică, tenorul Tiberiu Simu și pianista Silvia Sbârciu (Cluj) au interpretat, cu urale și aplauze, ciclul de lieduri de Robert Schuman pe versuri de Nicolaus Lenau și impresionantelor „Cântecele copiilor morți” (Kindertotenlieder) de Gustav Mahler, un a dintre ca podoperele compozitorului austriac. Festivalul se încheia în forță, cu un final oratoriu de J. S. Bach, cu o muzică unde pianul și solistul înlocuiau cu dramatism sunetele profunde ale corului și orchestrei.

Sâmbătă dimineața, la Casa memorială „Ionel Perlea” de la Ograda s-a consemnat ritualul anual al festivalului: un pelerinaj spre locurile unde a văzut lumina zilei și a învățat limba română Ionel Perlea, la mica școală din sat, construită de părinți. În biserică, Maria Slătinaru Nistor făcut sfinți din fresce să se cutremure, cântând „Ave Maria” de Bach, așa cum numai marea cântăreață știe să dea viață unui portativ cu câteva note într-o ordine pe care numai titanul de la Leipzig a avut ilumi narea să le așeze, acum aproape 300 de ani... În mica sală de concert, unde pătrundea zgomotul mașinilor în fugă pe șoseaua națională, s-au lansat două cărți de muzicologie, „Tehnică și virtuozitatea solisticii, condiții necesare interpretării vocale” și „Culoare și expresivitate în genul de operă și lied a secolului XX”, de prof. univ. dr. Ana Rusu, membră a juriului. Toți studenții prezenți au primit cadou câte un exemplar, pentru că experiența unui dascăl trebuie să ajungă la discipoli pe toate căile înținerii.

Oaspete permanent al festivalului, doamna Aurelia Stoian Perlea, nepoata compozitorului, împreună cu fiul, au onorat întâlnirile muzicale

de la Slobozia, organizate perfect de Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea” Ialomița și Uniunea Criticilor, Redactorilor și Realizatorilor Muzicali „Miha il Jora” București. Doamna directoare Doina Roșca și toți colaboratorii au avut, în culise, zile grele și încărcate, iar în sala de spectacol, numai zâmbete, pentru că așa scrie pe soarta gazdelor. Partenerii media, Radio România Muzical „George Enescu”, Radio România Muzical, Canalul TVR Cultural, Antena 1 Slobozia și-au făcut datoria de a înregistra tot ce a sunat în festival, inclusiv interviurile filmate de doamna Ivona Cristescu.

Devenit o adevărată instituție cu activitate anuală, dar cupregătire zilnică, în sălile de curs, în fața claviaturii pianului, în bibliotecă, Festivalul și Concursul de interpretare a liedului găzduit de municipiul Slobozia, sub patronajul spiritual al unui român cu destin glorios, Ionel Perlea, se adaugă, în cet dar și gur, unei tradiții locale, de recunoaștere a marilor valori ale culturii românești, în general, și ialomițene, de-ar fi să ne gândim la răul nostru tutelar și la câmpia împrejuitoare...

Șerban Codrin

Din discursul maestrului Theodor Grigoriu, impresionat de tot ce a trăit la Slobozia :

„Cei ce sunt mai în vârstă, aflați acum printre noi, își amintesc că regimurile comuniste, de inspirație marxistă, își revendicau ideea că omul este creatorul propriei sale istorii. Afirmația nu le aparține în exclusivitate, fiindcă omul, de

mii de ani, este creatorul propriei sale istorii, deasupra tuturor doctrinilor politice. Cel mai evident exemplu îl avem aici, la Slobozia, când, în anii grei de după Revoluție, un mănunchi de oameni lucizi și hotărâți, animați de un adevărat patriotism, au reușit să confere un relief cultural minunatului spațiu pe care îl numim Câmpia Română – Sfânta Câmpie Română – care nu e numai sublimă, dar ne dăruiește, atât de generoasă, roadele sale.

Știm că spiritul civic al județului Ialomița e viu și pasionat, că el generează lupte politice aprige, dar iubirea de acest spațiu mirific îi unește pe toți într-o singură voință – mai binele țării noastre.

Și văzând cum un om din Ograda a devenit, prin harul său, unul din cei mai mari muzicieni ai secolului XX, slujind cu bagheta sa de magician în marile temple muzicale ale lumii, dintre care aș aminti doar Scala din Milano și Metropolitan Opera din New York, s-au gândit să-l facă mentorul spiritual al acestui spațiu și al Capitalei Câmpiei Române, Slobozia.

Îl admirăm și îl iubim, deopotrivă cu locul unde ne aflăm astăzi, iar numele său va fi perpetuat în veci.

Dincolo de scurta noastră viață pe pământ, cei care vor veni după noi, să păstreze cu sfințenie această taină, a destinului glorios al unui român : IONEL PERLEA!”

